

Emmi Rahkjärvi

Yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden kotoutuminen

Luontomenetelmät kotoutumisen tukena

Opinnäytetyö

Kevät 2016

SeAMK Sosiaali ja terveys

Sosionomi (AMK) Tutkinto-ohjelma

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Emmi Rahkjärvi

Työn nimi: Yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden kotoutuminen: Luontomenetelmät kotoutumisen tukena

Ohjaaja: Helena Järvi

Vuosi: 2016

Sivumäärä: 67

Liitteiden lukumäärä: 4

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden kotoutumista luontomenetelmien avulla. Opinnäytetyön aihe nousi sen ajan-kohtaisuudesta, sekä ryhmäkodin tarpeesta. Tutkimuksen tavoitteena oli tutkia, kuinka luontomenetelmien hyödyntäminen vaikuttaa turvapaikanhakijoiden kotoutumiseen ja ryhmäytymiseen ryhmäkodissa, sekä tuottaa kehittämissuhteita näistä teemoista.

Tutkimuksen teoriaosassa selvitettiin alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden tilannetta, kotoutumista, turvapaikanhakuprosessia sekä luontomenetelmiä. Turvapaikanhakijat elävät kuin välitilassa. He eivät ole enää kotimaassaan, mutta eivät myöskään uuden yhteiskunnan jäseniä. Alaikäiset yksintulleet turvapaikanhakijat käyvät läpi nuoruuteen liittyviä kehitystehtäviä, mutta myös maahanmuuton tuomaa problematiikkaa. Alaikäisillä turvapaikanhakijoilla on suuret mahdollisuudet saada oleskelulupa, joten heidän kotouttamisensa aloittaminen ajoissa on erittäin tärkeää. Kotoutumisessa voidaan hyödyntää luontomenetelmiä, joilla on vaikutusta ihmisten hyvinvointiin.

Opinnäyte on laadullinen tutkimus, jossa hyödynnettiin toimintatutkimuksen näkökulmaa. Tutkimusaineisto kerättiin suunnittelemalla, toteuttamalla ja videoimalla seitsemän toimintakertaa. Videomateriaalit litteroitiin ja niistä nostettiin esille tuloksia sisällönanalyysin avulla. Tutkimukseen osallistui ryhmäkodista 16 alaikäistä turvapaikanhakijaa. Tutkimuksen kohderyhmä oli poikia ja iältään 10–16-vuotiaita.

Tutkimuksen tuloksissa nousi esille turvapaikanhakijoiden kiinnostus suomen kielen oppimiseen sekä kulttuurin ymmärtämiseen. Nuoret ilmaisivat monenlaisia luontoon liittyviä pelkoja. Nuorten ryhmäytymiseen vaikuttivat vahvasti nuorten puhumat kielet, heidän persoonallisuutensa ja roolinsa ryhmässä.

Kehitysehdotuksiksi nousi luontomenetelmien hyödyntäminen kielen opettamisessa ja yhteisen ohjatun toiminnan järjestäminen turvapaikanhakijoille ja suomalaisille nuorille.

Avainsanat: Yksintulleet pakolaislapset, turvapaikanhakijat, maahanmuutto, kotouttaminen, luonto.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social work

Degree programme: Degree programme in Social Services

Author/s: Emmi Rahkjärvi

Title of thesis: Social integration of unaccompanied minor asylum seekers: Green Care activities supporting social integration

Supervisor(s): Helena Järvi

Year: 2016 Number of pages: 67 Number of appendices: 4

The purpose of this thesis was to find out how Green Care activities can support integration of unaccompanied minor asylum seekers. The topic of the thesis is up to date and this kind of activity was needed in the group home. The aim of the thesis was to find out how Green Care activities can be applied in group activities for the young asylum seekers to promote integration and group process.

The thesis dealt with unaccompanied minor asylum seekers. Unaccompanied minor asylum seekers are not in their home countries, but they are not yet members of the new society. These youngsters are living their youth, but they also have to deal with problems that result from immigration. They have good chances to get residence permit, so early integration is extremely important. Green Care methods can be used in integration, as there is evidence that they have a positive impact on welfare.

The research was carried out by qualitative methods using the idea of action research. The research data was collected by recording on videotape seven different sessions of Green care activities which were planned. The videotapes were transcribed and analyzed by thematic analysis. 16 minor asylum seekers participated in the research project. All of them were males, and aged of between 10 and 16.

The results showed that the young asylum seekers were interested in learning the language and understanding the culture. They expressed many kinds of fears connected to the natural environment and worked on them. The languages that the young people spoke, their personalities and their role in the group influenced the group process.

Suggestions for future development were using Green Care methods in teaching language, and organize activities for the young asylum seekers together with Finnish young people.

Keywords: Unaccompanied refugee child, asylum seeker, immigration, integration, nature.

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	6
1 JOHDANTO.....	7
2 TURVAPAIKAN HAKEMINEN	9
2.1 Yksin Suomeen tullut alaikäinen turvapaikanhakija	9
2.2 Ryhmäkoti tarjoaa turvan ja huolenpidon	10
2.3 Turvapaikan hakeminen	11
3 KOTOUTTAMINEN JA KOTOUTUMINEN	13
3.1 Kotoutumisen lainsäädäntö	15
3.2 Kulttuurin merkitys kotoutumisessa	16
3.3 Kielen oppiminen	16
3.4 Koulutus ja työ	18
4 NUORUUDEN KEHITYSTEHTÄVÄT JA MAAHANMUUTON PROBLEMATIIKKA.....	20
5 ALAIKÄISEN TURVAPAIKANHAKIJAN KOTOUTUMINEN	22
6 LUONTO KOTOUTUMISESSA	27
6.1 Luontomenetelmä.....	27
6.2 Luonnon merkitys hyvinvoinnille	28
6.3 Luonto kotoutumisen tukena.....	29
6.4 Luonto ryhmäytymisessä	31
7 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET	32
7.1 Tutkimuskysymykset	32
7.2 Tutkimuksen eettiset periaatteet.....	33
8 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN ANALYYSI.....	35
8.1 Toimintatutkimuksen ja laadullisen tutkimuksen näkökulmat.....	35
8.2 Tutkimusaineisto.....	37
8.2.1 Videotallenteet	37
8.2.2 Havainnointi	37
8.2.3 Toimintakertojen palautteen keruu	38
8.2.4 Tutkimuspäiväkirja	38
8.3 Aineiston analyysi.....	38
9 TUTKIMUKSEN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS	40
10 TUTKIMUKSEN TULOKSET	45

10.1	Kiinnostus suomen kieleen	47
10.2	Ryhmäytyminen.....	50
10.3	Suomalaiseen kulttuuriin ja luontoon tutustuminen.....	52
10.4	Kielen konfliktit.....	54
10.5	Pelot	55
10.6	Kehitysehdotukset ja jatkotutkimusaiheet	57
11	POHDINTA.....	59
	LÄHTEET	62
	LIITTEET	67

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1 Luontomenetelmien vaikutukset.....	28
Taulukko 1 Turvapaikkapäätökset alaikäisille turvapaikanhakijoille	26
Taulukko 2 Toimintakertojen ajankohdat, osallistujat ja toiminta.....	44

1 JOHDANTO

Turvapaikanhakijatilanne kärjistyi Suomessa – ja muualla Euroopassa – vuonna 2015, jolloin humanitaaristen kriisien takia ihmiset joutuivat valtavissa määrin pakenemaan kotimaistaan. Suurimmat kriisit ovat olleet Syyriassa, jossa sisällissota on jatkunut jo usean vuoden ajan sekä Irakissa, Somaliassa ja Afganistanissa, jossa levottomuus ja epävakaus ovat jatkuneet jo pitkään. Esimerkiksi näistä syistä turvapaikanhakijoiden määrät nousivat Suomessa ja muualla Euroopassa. Turvapaikkaa voi hakea Suomesta, jos asuinmaassa on syytä pelätä alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi (Turvapaikan hakeminen 2016).

Alaikäiset yksintulleet turvapaikanhakijat ovat alle 18-vuotiaita ilman huoltajaa Suomeen saapuneita lapsia ja nuoria. Heitä saapui Suomeen vuonna 2015 yhteensä 3024 (Turvapaikanhakijat 2016a). Heidät on yleensä lähetetty salakuljettajan matkassa tietämättä matkan pituudesta, reitistä, saati turvallisuudesta. Alaikäiset yksin tulleet turvapaikanhakijat ovat ryhmä, jotka elävät välitilassa tietämättä tulevaisuudestaan mitään. Lapset ja nuoret ovat uudessa maassa, jossa heillä ei ole tuttua kieltä ja kulttuuria eikä omaa perhettä, sukua ja muuta läheisverkostoa. Nämä lapset ja nuoret sijoitetaan yleensä ryhmäkoteihin, joissa on samassa tilanteessa olevia lapsia ja nuoria. Ryhmäkoti on paikka, jossa huolehditaan heidän arjestaan ja pyritään tarjoamaan mahdollisimman normaalit lähtökohdat elämälle.

Opinnäytetyössä haluttiin tutkia ryhmäkodin turvapaikanhakijoiden kotoutumista erityisesti luontomenetelmien avulla. Kotouttaminen on prosessi, joka vaatii paljon työtä yhteiskunnalta ja motivaatiota turvapaikanhakijalta itseltään. Kotouttamiseen liittyy vahvasti kielen oppiminen, kulttuuriin sopeutuminen sekä yhteiskunnassa toimimisen oppiminen. Nämä olivat tärkeitä näkökulmia opinnäytetyötä aloitettaessa. Lisäksi haluttiin korostaa turvapaikanhakijoiden ryhmäytymistä ryhmäkodissa, sillä se on heidän kotinsa ja arjessa heidän perheensä. Ryhmäkodissa asuu nuoria, jotka ovat kotoisin eri maista ja he puhuvat eri kieliä. Jokaisella heistä on myös hyvin erilaiset lähtökohdat. Opinnäytetyön toiminnallisuudella pyrittiin myös luomaan luottamusta ja kontaktia kaikkien turvapaikanhakijoiden kesken, jotta mahdollisia konflikteja voidaan myös ehkäistä.

Tutkimus toteutettiin toiminnallisesti ja turvapaikanhakijoille järjestettiin toiminnallisia toteutuksia luonnossa. Tutkimuksen ajankohta oli tammikuusta maaliskuuhun vuonna 2016. Toiminnallisia kertoja järjestettiin seitsemän ja niistä tuotettiin videomateriaalina tutkimuksen aineisto. Lisäksi tutkimusaineistona käytettiin havainnointia, tutkimuspäiväkirjaa sekä palautteen keruuta. Tutkimukseen osallistui yhdestä ryhmäkodista yhteensä 16 nuorta. Nuorten kanssa tutustuttiin muun muassa lintuhuvilan rakentamiseen, suomalaiseen metsään, suomen kielen sanoihin sekä pilkkimiseen. Toiminta toteutettiin pääsääntöisesti ulkona ja toiminnassa oli aina mukana kielen oppimista, suomalaista kulttuuria, sekä yhdessä tekemistä.

Kiinnostus opinnäytetyön aihetta kohtaan nousi syksyllä 2015, kun turvapaikanhakijatilanne nousi erittäin ajankohtaiseksi. Se oli esillä uutisissa, medioissa ja aiheesta keskusteltiin sosiaalialan työkentällä sekä koulussa. Aihe kosketti koko Suomea, sillä turvapaikanhakijoiden tuloon oli vastattava heti ja perustettava vastaanottokeskuksia ja ryhmäkoteja. Lisäksi alaikäiset turvapaikanhakijat ovat kohderyhmänä vielä herkempiä kuin aikuiset. Heillä on erilaista problematiikkaa arjessaan, mutta myös suuremmat todennäköisyydet saada turvapaikka Suomesta. Alaikäisille turvapaikanhakijoille tehtiin vuoden 2016 tammi- ja helmikuussa turvapaikkapäätöksiä 74. Päätöksistä myönteisiä oli 49, rauenneita hakemuksia oli 24 ja yksi jätettiin tutkimatta Dublin -asetuksen perusteella (Turvapaikkapäätökset 2016b). Tästä syystä alaikäiset turvapaikanhakijat tarvitsevat tukea kotoutumiseen nopeasti. Turvapaikanhakijoille haluttiin tarjota kaikki mahdollinen apu jota on saatavilla ja ryhmäkodin kanssa keskustellessa luonto ja ryhmässä toimiminen nousivat merkityksellisiksi osioiksi opinnäytetyötä suunniteltaessa.

2 TURVAPAIKAN HAKEMINEN

Opinnäytetyön kohderyhmänä ovat yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat. Tässä kappaleessa avaan opinnäytetyön kohderyhmää, sekä turvapaikanhaun prosessia.

2.1 Yksin Suomeen tulleet alaikäinen turvapaikanhakija

Turvapaikkahakemus jätetään vireille poliisille tai rajavartiolaitokselle, joka aloittaa hakuprosessin haastattelemalla turvapaikkahakemuksen jättänyttä henkilöä. Haastattelussa selvitetään henkilöllisyys, matkareitti ja Suomeen tulo. Samassa haastattelussa selvitetään asioita, jotka voivat liittyä hakemuksen tutkimatta jättämiseen sekä tietoja, joiden kautta Maahanmuuttovirasto pystyy määrittelemään sen valtion, joka vastaa turvapaikkahakemuksen käsittelystä. (Turvapaikkahakemuksen jättäminen 2016.)

Yksin Suomeen tulleet alaikäiset turvapaikanhakijat ovat alaikäisiä henkilöitä, jotka ovat saapuneet Suomeen ilman huoltajaa. He ovat pääsääntöisesti saapuneet jonkin joukon mukana Suomeen laittomin keinoin, sillä laillisia keinoja ei ole. Useissa tapauksissa esimerkiksi perheet kustantavat lapsen matkan salakuljettajalle. Suuria riskejä näissä matkoissa on esimerkiksi kiinnijääminen erilaisille viranomaisille, hukkuminen Välimeren tai vaikka rahan loppuminen. (Mustonen & Alanko 2011, 10–16.) Yleisimpiä syitä sille, miksi alaikäiset ovat joutuneet lähtemään yksin pois kotimaastaan, ovat esimerkiksi kaoottiset tilanteet, aseelliset konfliktit, lasten kidutus, pakolaisleirien turvattomuus ja vaino. Lisäksi syyt voivat löytyä perheen hajoamisesta, lapsisotilaaksi joutumisen uhasta, etnisestä syntyperästä, haavoittumisesta tai vanhempien kuolemasta. (Mikkonen 2011, 81.) Jokaisella on kuitenkin omat syynsä, joita selvitetään tulkin ja sosiaalityöntekijän kanssa. Lisäksi jokaiselta turvapaikanhakijalta pyritään selvittämään tuloreitti ja muut syyt Suomeen tuloon. Myös matkan tekotapoja ja sen tapahtumia sekä lähtösyitä selvitetään. Viranomaisyhteistyössä alaikäisillä turvapaikanhakijoilla on aina mukana myös edustaja. Jokaiselle yksintulleelle alaikäiselle turvapaikanhaki-

jalle tulee Suomessa nimetä edustaja. Edustaja on yksityishenkilö eikä hänelle ole erityisiä pätevyysvaatimuksia. Hänen tulee olla kiinnostunut toimimaan turvapaikanhakijalasten eduksi sekä olla tietoinen suomalaisesta yhteiskunnasta ja viranomaiskäytännöistä. Edustaja on lapsen tai nuoren mukana esimerkiksi turvapaikkapuhuttelussa ja toimii hänen kanssaan yleensä viranomaisyhteistyössä. Edustaja määrätään käräjäoikeuden toimesta ja edustajan tehtävä päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta. (Turvapaikanhakijalasten vastaanotto... 2014.)

Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat ovat erityisen haavoittuva joukko, jotka ovat joutuneet eroon vanhemmistaan ja läheisistään. Se on yksi syy, miksi he ovat haavoittuvaisia. Heillä on myös suuri riski jäädä heitteille, kokea seksuaalista hyväksikäyttöä tai muuten tulla loukatuiksi ja hyväksi käytetyiksi. Alaikäiset turvapaikanhakijat ovat kansainvälinen huoli. Alaikäiset turvapaikanhakijat saapuvat myös yleensä väärennetyillä papereilla tai vallan ilman papereita. Ja vaikka alaikäiset turvapaikanhakijat saavat yleensä väliaikaisen turvan ja huolenpidon, ovat he silti joukko, joka elää epävarmana ja -tietoisena omasta tulevaisuudestaan. Epätietoisuus voi aiheuttaa henkisiä ongelmia, joka voi vaikuttaa merkittävästi lapsen ja nuoren kehitykseen, sekä sitä kautta kotoutumiseen. (Fazel & Stein 2002.)

2.2 Ryhmäkoti tarjoaa turvan ja huolenpidon

Ryhmäkoti on yksin Suomeen tulleille alaikäisille turvapaikanhakijoille tarkoitettu vastaanottoyksikkö. Ryhmäkodit ovat 8-24 paikkaisia. (Turvapaikanhakijalasten vastaanotto... 2014). Alaikäisille turvapaikanhakijoille asuminen on ilmaista ja ryhmäkodin työntekijät vastaavat lapsen arjesta ja muista hänelle tarjottavista palveluista. Ryhmäkodin sijasta lapsi tai nuori voidaan asuttaa yksityismajoitukseen esimerkiksi perheeseen tai tukiasuntoon. Ryhmäkoteja Suomessa oli helmikuussa 2016 Maahanmuuttoviraston (Toiminnassa olevat alaikäisyksiköt 2016) mukaan 72 kappaletta eri puolella Suomea. Alaikäisyksiköitä hallinnoi Maahanmuuttovirasto, mutta niitä ovat perustaneet esimerkiksi Suomen Punainen Risti, kaupungit ja monet muut yksityiset toimijat.

Ryhmäkodit on alun perin tarkoitettu väliaikaisiksi sijoituspaikoiksi, mutta turvapaikanhakuprosessien pitkän keston vuoksi alaikäiset yksintulleet turvapaikanhakijat saattavat asua niissä jopa useita vuosia. Jos turvapaikanhakija saa oleskeluluvan, pyritään hänen asuinpaikkansa pitämään ryhmäkodissa tai ainakin lähellä sitä, jolloin vältetään läheisten ihmisten ja koulun vaihtumiselta. Ryhmäkodeissa useat vaatimukset ovat samat kuin suomalaisissa lastensuojelulaitoksissa, mutta ne eivät kuitenkaan ole sama asia. Esimerkiksi henkilökunnan koulutusvaatimukset eivät ole samat. Kuitenkin henkilökunnan kautta lapsille mahdollistetaan yhteyden säilyttäminen omaan kulttuuriin, kieleen, etniseen yhteisöön ja uskontoon. (Mikkonen 2002, 37–39.) Lisäksi ryhmäkodissa lapselle tai nuorelle nimetään omaohjaaja. Omaohjaajan tehtävänä on tuntea nuori hyvin, huolehtia hänen asioiden hoitamisesta ja tarpeista. Lapselle ja nuorelle pyritään tarjoamaan mahdollisimman kodinomaisen ympäristö, jossa he voivat olla lapsia (Moghaddam 2011, 104–112).

2.3 Turvapaikan hakeminen

Turvapaikkaa Suomesta voi hakea Suomen valtion rajojen sisäpuolella oleskellessa. Lisäksi halu hakea turvapaikkaa tulee ilmoittaa rajantarkastusviranomaisille tai poliisille mahdollisimman pian Suomeen saapumisen jälkeen. Turvapaikkaa haettaessa henkilön täytyy olla poistunut oman kotimaansa tai pysyvän asuinmaan rajojen ulkopuolella sekä henkilöllä täytyy olla perusteltu aihe pelätä joutuvansa siellä maassa vainotuksi. Syitä, joista vainotuksi voi joutua ovat uskonto, kansallisuus, alkuperä, poliittinen mielipide tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuuluminen. Jos vainotuksi joutumisen pelko on todellinen, tulee henkilön turvapaikkaa hakiessaan olla myös haluton turvautumaan kotimaansa tai pysyvän asuinmaan suojeluun. (Turvapaikan hakeminen 2016.) Turvapaikanhakuprosessi on esitetty tarkemmin liitteissä 1. ja 2.

Turvapaikanhakijasta tulee pakolainen, kun hän saa myönteisen turvapaikkapäätöksen. Pakolaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on ulkomaalainen, ja hänellä on perusteltu pelko joutua vainon kohteeksi kotimaassaan tai maassa, jossa hän on vakituisesti asunut. Pakolaisstatus voidaan antaa henkilölle, joka saa joltakin valtiolta turvapaikan tai UNHCR, eli YK:n pakolaisasiain päävaltuutettu, katsoo henki-

lön olevan pakolainen. (Mäkisalo-Ropponen 2012, 21.) Maahanmuuttaja voi saada turvapaikan myös kiintiöpakolaisena, jolloin hänellä on UNHCR:n myöntämä pakolaisasema. Kiintiöpakolainen tulee maahan valtion määrittelemän pakolaiskiintiön mukaan. Yleensä kiintiöpakolaiset tulevat pakolaisleireiltä, mutta myös kaupungeista. Vuonna 2015 Suomeen otettiin 1050 kiintiöpakolaista (Yleisimmin käytetyt termit, [viitattu 2.4.2016]).

3 KOTOUTTAMINEN JA KOTOUTUMINEN

Kotoutuminen on 1990-luvulla suomen kieleen lisätty uudissana. Se kuuluu tänä päivänä yleiskieleen, kun maahanmuuttokysymykset ovat lisääntyneet yhteiskunnassamme. Kotoutuminen sanana ei ole periytynyt muista kielistä. Englannin kielessä kotoutumista tarkoittava sana on *integration* ja se taas viittaa Suomessa käytettyyn sanaan integraatio, jolla tarkoitetaan hyvin samaa asiaa kun kotoutumisella. Kotoutuminen tarkoittaa pääosin maahanmuuttajan tulemistä täysvaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Laki kotoutumisen edistämisestä määrittää sen olevan yhteiskunnan ja maahanmuuttajien vuorovaikutuksellista kehitystä, lain määritelmästä kerrotaan lisää seuraavassa alaluvussa (L30.12.2010/1386). Kotoutuminen on kuitenkin prosessi, joka toimii kahteen suuntaan. Se tarvitsee panostusta maahanmuuttajalta, mutta myös vastaanottavalta maalta ja erityisesti sen kansalaisilta. Kotoutumista tukee parhaiten maahanmuuttajien kuntalaiseksi asettuminen sekä kielen, kulttuurin ja yhteiskunnan rakenteen oppiminen ja ymmärtäminen (Mäkisalo-Ropponen 2012, 21–23). Kotoutumista voi karkeasti määrittää maahanmuuttajan motivaatioksi sulautua uuteen yhteiskuntaan. Kotouttaminen on enemmän vastaanottavasta valtiosta ja sen asukkaista lähtevää toimintaa.

Kotouttaminen sanana kuulostaa joidenkin mielestä aika karulta ja ihmisarvoja rikkovalta, sillä eihän kukaan voi toisen puolesta sopeutua ja oppia elämään vierassa maassa keskellä uutta kulttuuria ja kieltä. Kotouttamisella tarkoitetaan kuitenkin niitä toimenpiteitä ja voimavaroja, jotka viranomaiset järjestävät tukemaan kotoutumista (L439/1999). Kotouttamista Suomessa toteuttavat monet eri tahot, mutta pääosin siitä vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Työ- ja elinkeinotoimistot sekä kuntien maahanmuuttotyöntekijät vastaavat kotouttamisen käytännön palveluista ja toimenpiteistä. (Kotoutuminen 2015).

Kotouttamispolitiikassa työ- ja elinkeinoministeriö pitävät tärkeimpinä kohtina suomen ja ruotsin kielen opetuksen kehittämistä, jonka avulla pystyttäisiin parantamaan maahanmuuttajaperheiden tukemista sekä erityisesti aikuisten maahanmuuttajien työllistymisen edistämistä. Lisäksi maahanmuuttopolitiikalla tulee tukea kotoutumisen kaksisuuntaisuutta ja maahanmuuttajien yhteiskunnallista yhteenkuuluvuutta. Kotouttaminen onnistuneimmillaan edellyttää kaikkien hallinnonalojen

sitoutumista rasismiin ehkäisyyn, syrjimättömyyteen ja yhdenvertaisuuteen ja lisäksi myönteisen asenneilmapiirin lisäämiseen. Maahanmuuttopolitiikka kokonaisuudessaan on tullut yhteiskunnassa tärkeämmäksi viime vuosina maahanmuuton lisääntyessä ja erityisesti vuoden 2015 aikana, jolloin turvapaikanhakijoita saapui Suomeen ja muualle Eurooppaan ennätysmäärät. Kotouttamispolitiikassa pyritään painottamaan valtion ja kuntien hyvää yhteistyötä, kansainvälisten suojelua saavien maahanmuuttajien sujuvaa ja hallittua ohjautumista kuntiin ja kuntalaiseksi asettumista. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015.)

Kotouttaminen on tärkeä osa turvapaikanhakijoiden arkea. Kotouttamisella pitäisi pystyä takaamaan se, että turvapaikanhakijoina Suomeen saapuneista ihmisistä tulee mahdollisimman pian täysvaltaisia Suomen kansalaisia, jotka lunastavat paikkansa yhteiskunnassa. Kun kotoutuminen on tapahtunut hyvin, henkilö voi kokea kuuluvansa johonkin ja Suomesta voi tulla hänen kotimaansa. Kotouttaminen alkaa yleensä yhdestä tärkeimmästä, eli kielen oppimisesta. Edellytys kotoutumiselle ja yhteiskuntaan integroitumiselle on se, että henkilö ymmärtää ja pystyy ilmaisemaan itseään suomen kielellä.

Jos kotouttamista ei tehdä, on turvapaikanhakijoina saapuneiden henkilöiden hyvin hankala päästä mukaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Kulttuurieroja on paljon ja niitä tulee selittää, jotta muualta tulleet ymmärtävät Suomen tapojen ja käytäntöjen tarkoituksen. Suomi on hyvin byrokraattinen ja järjestelmäkeskeinen maa, jonka toimintakulttuuri voi tuntua muualta tulleelle vieraalta. Käytännössä hankaluutta voi aiheuttaa esimerkiksi lääkärille ajanvaraus, kaupassa jonottaminen tai se, että täällä ei niinkään herkästi keskustella tuntemattomien kanssa. Monet erot näkyvät jo arjen käytännöissä, kuten kierrättämisessä tai ruoan laitossa. Eroja on varmasti enemmän kuin voi kuvitellakaan, mutta hyvän kotouttamisen kautta erot ovat rikkaus eikä niistä kehity ongelmia.

3.1 Kotoutumisen lainsäädäntö

Kotoutumisen määritellään olevan maahanmuuttajan osallistumista työelämään ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Kotoutuminen tapahtuu yksilöllisen kehityksen kautta ja maahanmuuttaja säilyttää myös oman kulttuurinsa ja kielen. (L439/1999). Kotoutumisen voidaan määritellä myös olevan vuorovaikutteista kehitystä, joka tapahtuu maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välillä. Tämän kehityksen tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle tietoa työelämässä ja yhteiskunnassa tarvittavista tiedoista ja taidoista sekä tukea maahanmuuttajan mahdollisuutta huolehtia myös oman kulttuurin ja kielen ylläpitämisestä. (L30.12.2010/1386.)

Suomessa kotoutumista pyritään edistämään lainsäädännön kautta. Suomessa on voimassa laki kotoutumisen edistämisestä sekä laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta pyrkii edistämään maahanmuuttajien kotoutumista, valinnan vapautta ja tasa-arvoa. Laki määrää käytettävien toimenpiteitä, jotka tukevat yhteiskunnassa keskeisesti esillä olevien taitojen ja tietojen saavutettavuutta. Lain avulla turvataan myös turvapaikanhakijoiden huolenpito ja toimeentulo, jotka ovat välttämättömiä kun turvapaikanhakijat otetaan vastaan.

Lainsäädäntö määrittää myös mitä kotouttamisohjelman tulee pitää sisällään, mutta kunnilla on vastuu toteuttaa kotouttamisohjelmaa sekä aloittaa siihen liittyvät yhteistyöt. Kotouttamisohjelma toimii yhtenä tärkeänä työkaluna kotouttamista toteutettaessa. Kuntien lisäksi kotouttamisohjelman suunnitteluun, toteutukseen ja seurantaan voivat osallistua esimerkiksi paikalliset maahanmuutto- ja kansalaisjärjestöt sekä uskonnolliset yhteisöt. Erityisesti alaikäisiä turvapaikanhakijoita koskee kotouttamisohjelmassa määriteltävä lasten ja nuorten kotoutumisen ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen. (Kunnan kotouttamisohjelma, [viitattu 18.2.2016].)

3.2 Kulttuurin merkitys kotoutumisessa

Kotoutumisessa tärkeää on myös kulttuurin vaihtuminen totutusta uuteen. Vaikeutta uuden kulttuurin kohtaamiseen tuo muun muassa se, että aina ei välttämättä ymmärrä mikä omassa toiminnassa on kulttuurisidonnaista. Ja kun on toiminut aina tietyllä tavalla omassa yhteisössään, on näitä tapoja joskus hankala muuttaa. Myös vastaanotto uudessa kulttuurissa voi olla negatiivinen ja silloin erot korostuvat. Kun ryhmään tulee monimuotoisuutta kulttuurien monimuotoisuutena, tulee erot huomioida, mutta myös löytää yhteneväisyyksiä kahden eri kulttuurin väliltä. Ei kuitenkaan tule olettaa liikaa samankaltaisuuksia, sillä myös erojen huomioiminen on tärkeää niillä alueilla kun sitä todella on. (Korhonen & Puukari 2013, 48–53.)

Uuden kulttuurin huomioiminen on tärkeää kotoutumisessa, mutta yhtä tärkeää on muistaa huomioida yksintulleen alaikäisen turvapaikanhakijan yhteydenpito omaan kulttuuriinsa. Oman kulttuurin vaaliminen voi olla henkilösuhteiden ylläpitoa kotimaahan, kotikulttuurin musiikin kuuntelua ja taidetta, ruokakulttuurin vaalimista tai vaikka oman kulttuurin kirjallisuutta. Alaikäisille tulee mahdollistaa oman kulttuurin ylläpitäminen eikä sitä saa pyrkiä unohtamaan. (Taskinen 2011, 51.)

3.3 Kielen oppiminen

Kielen oppiminen on maahanmuuttajalle erityisen tärkeä taito liittyen kotoutumiseen. Ilman kieltä on suuri riski syrjäytyä ja jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle. Kielen osaaminen auttaa päivittäisessä arjessa, kuten koulutuksessa ja työssä. Esimerkiksi suomen kansalaisuuden hakeminen vaatii tietyn tasoisen suomen kielen taidon. Vaihtoehtoisesti kielitaito voi olla myös ruotsin kieli tai viittomakieli. Kun osaa puhua suomea, on helpompi sopeutua kouluun tai työelämään, silloin pystyy hoitamaan itsenäisesti päivittäiset asiat sekä asioimaan esimerkiksi viranomaisten kanssa. Kielen oppiminen vaatii kuitenkin myös panostamista ja halua oppia. Kielen oppii parhaiten, kun sitä alkaa puhua rohkeasti. Suomessa on myös hyvät

mahdollisuudet opiskella eri kieliä lisäksi esimerkiksi kirjastoista löytyy materiaalia itsenäiseen opiskeluun. (Miksi opiskelisin... 2014.)

Eryteisesti lasten ja nuorten nivelvaiheissa, kuten peruskoulusta toiselle asteelle siirtyessä, tulee tukea kielenoppimista. Varhaiskasvatuksessa taas tulisi tukea molempien kielten oppimista. Perusopetuksessa on mahdollisuus opiskella omaa äidinkieltä täydentävänä opetuksena. (Latomaa, Pöyhönen, Suni & Tarnainen 2013, 172). Kotoutumisessa pyritään antamaan myös sellaiset kielelliset valmiudet, että maahanmuuttaja kykenee toimimaan arjessa, mutta myös työhaussa tai jatkokoulutukseen hakeutuessa. Kielenosaaminen on yksi tärkeimmistä taidoista kotoutumisessa ja se mahdollistaa muut kotoutumisen osa-alueet.

Kielitaito vaaditaan siis myös kansalaisuutta hakiessa. Tämän kielitaitoedellytyksen voi osoittaa esimerkiksi suorittamalla kielitutkinnon, jolloin omaa tyydyttävän suullisen ja kirjallisen taidon, tai perusopetuksen oppimäärällä. Tämä vaatimus kansalaisuutta hakiessa voidaan kuitenkin jättää huomioimatta, jos hakija on esimerkiksi täysin luku- ja kirjoitustaidoton tai hänellä on jokin aisti- tai puhevamma. (Latomaa ym. 2013, 176–177.) Maahanmuuttovirasto (2016) erittelee kielitaidon osoittamiseen myös seuraavia vaihtoehtoja: kielitutkinto, peruskoulu, lukio, ammatillinen tutkinto, korkeakouluopinnot Suomessa ja viittomakielen taidon osoittaminen. Eli jos toteuttaa joitakin edellä mainittuja koulutuksia tai osoittaa muuten riittävän kielitaidon, on mahdollista todistaa omaavansa riittävä kielitaito hakeakseen Suomen kansalaisuutta. (Kielitaito 2016.)

Kokonaisuudessaan kielitaito on kuitenkin arjessa tarvittava taito, jonka avulla mahdollistuvat monet muut kotoutumisen osa-alueet. Kielen oppiminen vaatii arjen kohtaamisia, joissa saa ja pitää käyttää kieltä. Halme ja Vataja (2011, 21) ovat arvioineet, että pintakielen oppimiseen menisi noin kaksi vuotta. Pintakieli tarkoittaa kielen osaamista tilannesidonnaisesti. Pintakielen ja erityisesti abstraktin kielen oppiminen vaatii vahvoja kontakteja myös suomalaisiin. Turvapaikanhakijoiden tulee päästä Suomen kieltä puhuvien ihmisten kanssa vuorovaikutukseen, jotta kieltä voi oppia mallintamalla ja kuulemalla puhetta. Se helpottaa esimerkiksi suomen kielen ääntämisen ja taivutusten oppimista. (Halme & Vataja 2011, 21.)

Tavoitteena kielenoppimisena olisi mahdollinen toiminnallinen kaksikielisyys. Kaksikielisyys voidaan saavuttaa, kun osaa oman äidinkieltensä hyvin, mutta oppii

myös toisen kielen uudessa ympäristössä. Toinen kieli on uuden ympäristön valtaväestön puhuma kieli, jonka oppiminen alkaa arkisessa vuorovaikutuksessa. Kaksi-kielinen maahanmuuttaja pystyy käyttämään omaa äidinkieltään, mutta myös uutta opittua kieltä niin arjessa kuin opiskelussa ja työelämässäkin. (Latomaa ym. 2013, 168–169.)

3.4 Koulutus ja työ

Peltola (2010, 72) toteaa, että maahanmuuttajalapset ovat aina eriarvoisessa asemassa suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämä koskee myös toisen sukupolven maahanmuuttajien asemaa valtaväestöön verrattuna, vaikka heidän suomen kielen taitonsa olisi huomattavasti parempi kuin vanhempiensa. Kuitenkin oletuksena Suomessa on, että maahanmuuttajataustaiset henkilöt jäävät usein heikompaan koulutuksen tasoon kuin valtaväestöön kuuluvat. On valitettavaa, että taustan annetaan vaikuttaa, mutta varsinkin kouluttautuessa kieli on yksi tärkeimmistä asioista, joka tulisi hallita. Toisaalta Peltola (2010, 72–73) tuo esiin myös tutkimustuloksia, joissa aikaisemmin on todettu, että maahanmuuttajataustaiset henkilöt lähtevät helpommin jatkokoulutuksiin ja opiskelevat keskimäärin kauemmin kuin valtaväestön nuoret. On toisaalta ristiriitaista, että maahanmuuttaja nuorilla on usein heikommat lähtökohdat aloittaa opiskelu Suomessa, kiriä peruskoulun oppimäärä kiinni ja saada jatkokoulutuspaikka, mutta silti heillä on enemmän motivaatiota jatkaa.

Mannila ym. (2010, 26) kertovat tutkimuksessaan 1980-luvulla syntyneistä suomea puhuvista nuorista noin puolen aloittaneen yliopisto-opinnot, mutta vastaava luku vieraskielisten keskuudessa oli vain 23 %. Ruotsissa vastaavat luvut kantaruotsalaisille on 45 %, ulkomailla syntyneille 35 % ja toisen sukupolven pakolaisille 37 %. Mannila ym. (2010, 27) viittaavat myös koulun kesken jäämisen riskin olevan kaikilla luokka-asteilla Suomessa paljon yleisempää pakolaisten keskuudessa kuin kantaväestöllä.

Fazel ja Stein (2002) artikkelissaan kertovat kuitenkin näkökulman siitä, että koulutus voi olla elintärkeä osa alaikäisen yksintulleen turvapaikanhakijan elämässä.

Koulu vastaa opintojen tarpeeseen, mutta se voi olla myös yhteiskuntaan kiinnittävä paikka. Nuoret saavat koulusta paikan jossa voi oppia, hankkia identiteetin ja helpottaa ikätovereiden kanssa syntyviä suhteita. Näistä syistä koulu on yksi erittäin tärkeä tekijä kotoutumisessa.

Kuten edellä mainittu, koulu voi olla alaikäiselle yksintulleelle turvapaikanhakijalle paikka, jossa syntyy tärkeitä sosiaalisia suhteita. Alaikäiset yksintulleet turvapaikanhakijat kohtaavat kuitenkin turvapaikanhakuprosessin aikana useita ihmisiä. Ryhmäkoodissa muut nuoret ja henkilökunta luovat yhteisön, eri viranomaistahot ovat monissa asioissa mukana sekä jokaisella on oma edustaja. Kotoutumista edistävät myös ryhmäkodissa jokaiselle lapselle nimetyt omaohjaajat, joiden tehtävänä on tutustua nuoreen niin hyvin kuin mahdollista, hoitaa hänen asioitaan sekä tarjota lähtökohdat, joissa nuori voi kotoutua uuteen maahan parhaansa mukaan (Moghaddam 2011, 104–112). Alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden verkosto on laaja, siitä tarkemmin liitteessä 3.

4 NUORUUDEN KEHITYSTEHTÄVÄT JA MAAHANMUUTON PROBLEMATIIKKA

Nuoruus on kehitysvaihe, jolloin lapsi alkaa kasvaa ja kehittyä kohti aikuisuutta. Nuoruudessa aloitetaan irrottautuminen omista vanhemmista ja lapsuuden kodista, kohdataan muuttuva kehonkuva ja seksuaalisuus sekä otetaan ikätovereilta yhä enemmän mallia omaan kasvuun ja kehitykseen. Nuoruuteen liittyy tiettyjä kehitystehtäviä, joiden mukana oma identiteetti ja persoonallisuus muodostuvat vielä vahvemiksi. Tämä vaihe on siis muutoksen aikaa, jolloin nuori kuitenkin tarvitsee apua ja tukea. Seuraavissa kappaleissa käsitellään nuoruuden kehitystehtäviä ja identiteetin rakentumista nuoren kohdalla, joka on revitty irti omasta kodistaan, vanhemmistaan, kielestä ja kulttuurista. Kuinka nuori voi kasvaa ja kehittyä, kun kaikki muuttuu. (Nuoruuden kehitystehtävät 2016.)

Maahanmuuton ajankohta lapsen ja nuoren elämässä vaikuttaa myös hänen kielen oppimiseen ja koulutukseen ja sitä kautta kotoutumiseen. Mitä nuorempana lapsi muuttaa sitä helpommin hän myös omaksuu uuden kielen ja kulttuurin. Rynkänen ja Pöyhönen (2010, 180–188) ovat jakaneet tutkimuksessaan alaikäiset maahanmuuttajat kolmeen ryhmään: ennen kouluikää muuttaneisiin, varhaiskouluikäisinä muuttaneisiin sekä teini-ikäisinä muuttaneisiin. Tutkimuksessa selviää, että ennen kouluikää muuttaneilla ei ole kokemusta lähtömaastaan ja he ovat oppineet suomen kielen paremmin kuin alkuperäismaansa kielen. Varhaiskouluikäisinä muuttaneilla lapsilla oli jo kulttuurillista ja kielellistä taustaa runsaasti alkuperäismaastaan, jonka kautta suomen kielen oppiminen oli haastavampaa ja he kokivat, että samanikäisten suomalaisten kanssa oli hankaluuksia tulla toimeen. Teini-ikäisinä muuttaneilla integraatio oli haastavampaa, mutta heidän kotoutumistaan kuitenkin edisti oma halu muuttaa Suomeen.

Vaikka teini-ikä olisi otollista aikaa omaksua uusi kulttuuri ja kotoutua, ei se silti käy ongelmitta ja se vaatii työtä. Alaikäisillä turvapaikanhakijoilla voi taustoissaan olla hyvinkin rankkoja kokemuksia. Heillä on traumaattisia kokemuksia ja koti-ikävä, he ovat joutuneet eroon perheestään ja joutuvat tutustumaan outoon kieli- ja kulttuuriympäristöön. Osalla turvapaikanhakijoista voi olla taustalla myös ihmis- salakuljetusta, seksuaalista hyväksikäyttöä, sodan kokemista, äärimmäistä köy-

hyyttä tai jopa kidutusta. Näillä lapsilla on täydellinen kulttuurillinen menetys. Se menetys käsittää niin perheen, suvun, kodin, kulttuurin, elämäntavan ja kaiken oman ja tutun ympäriltä. (Heikkilä 2014, 15–17). Kun tämä kaikki koetaan lapsuuden ja nuoruuden aikana, sillä on väistämättä vaikutuksia kasvuun, kehitykseen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Uuteen kulttuuriin on aina tutustuttava ja opittava elämään siinä, mutta menneisyys vaikuttaa kehitykseen.

Uuteen maahan tuleminen voi olla traumoja kokeneelle helpotus. Siellä voi kokea turvaa, jota aikaisemmin ei ole ollut. Monet asiat voivat olla paremmin, kuten koulutus. Mutta sekin on erilaista, niin kuin myös kulttuuri ja kieli. Kun kaikki muuttuu, on nuoren elämä tasapainoilemista oman lähtömaan kulttuurin ja kielen ja uuteen maahan integroitumisen välillä. Tämä voi olla erittäin haasteellista, sillä silloin joutuu punnitsemaan omia arvojaan ja kulttuurin vaikutusta itseensä. Se mitä esimerkiksi vanhemmat ovat arvostaneet kotimaassa, voi olla jopa laitonta uudessa maassa, josta hakee turvapaikkaa. Alaikäisellä turvapaikanhakijalla identiteetin rakentuminen on iänkin suhteen muutoksessa, mutta turvapaikkaa haettaessa kaikki hänen elämässään on muuttunut. Tällöin hän joutuu kohtaamaan esimerkiksi uuden kulttuurin vaikutukset omaan elämäänsä, kokemaan erilaisia vastakkainasetteluja ja joukkoon kuulumista tai siitä pois sulkemista. Näiden lasten ja nuorten tulisi saada hyväksyntää, huolenpitoa ja luottamusta, jotta he voisivat kehittyä ja kasvaa sekä samalla integroitua uuteen yhteiskuntaan. (Heikkilä 2014, 16–18.) Schubert (2013, 63) mainitsee uuteen maahan muuttavalle eniten stressiä tuottavan elämän uudessa maassa, eli eläminen itselle vieraassa maassa on jo itsessään suuri stressitekijä.

Yksintulleet turvapaikanhakijat ovat siis hyvin haavoittuvia. Heillä on myös suuri riski syrjäytyä, jos he saavat turvapaikan ja jäävät uuteen kotimaahansa. Nämä edelläkin mainitut tekijät, kuten yksinäisyys, epätietoisuus ja mahdolliset seksuaalinen hyväksikäyttö ja salakuljetus, ovat valtavia tekijöitä haavoittuvaisuudelle. Näiden lisäksi turvapaikanhakijat ovat moninkertaisessa siirtymävaiheessa, sillä tavanomaisen siirtymisen lapsuudesta aikuisuuteen lisäksi he joutuvat käsittelemään uuden suomalaisen kulttuurin ja kotimaansa kulttuurin eroja ja uusien verkostojen ja oman yhteisön jäsenyyden välillä. (Kaukko 2014, 103.)

5 ALAIKÄISEN TURVAPAIKANHAKIJAN KOTOUTUMINEN

Kaukko (2014, 103–106) pohtii integraation merkitystä turvapaikanhakijalasten kotoutumisessa. Millainen on se yhteiskunta johon heidän tulee integroitua, sillä maailma muuttuu nopeasti ja turvapaikanhakuvaiheessa heillä ei ole tietoa tulevaisuudesta. He elävät välitilassa, sillä he eivät ole enää kotimaassaan, mutta eivät myöskään kuulu nykyisen maan yhteiskuntaan. Tämä välitila on täynnä epävarmuutta ja tästä syystä välitilassa oltava aika kannattaa käyttää hyödyksi. Näille lapsille tulisi tarjota osallistavaa kasvatusta ja sen kautta vahvistaa ympäristö- ja yhteiskuntasuhteita, jotta myös kotoutuminen helpottuu.

Integroituminen on tärkeässä roolissa, jotta maahanmuuttajanuoret saavat kokemuksen yhteiskuntaan kuulumisesta. Toisaalta, jotta tähän tilanteeseen päästään, on sen eteen tehtävä töitä. Teräs, Lasonen ja Sannino (2010, 85–90) tuovat esille näkökulman, että erityisesti maahanmuuttajalasten ja -nuorten parissa työskentelevien on panostettava uudenlaisiin taitoihin ja tietoihin, jotta lasten ja nuorten kasvu ja kehitys aikuisuuteen olisi turvattu. Samassa artikkelissa he tuovat esille nuorten hankaluudet elämän siirtymävaiheissa, mitkä korostuvat erityisesti maahanmuuttajanuorilla, jotka kohtaavat nämä haasteet monimutkaisempina ja erilaisempina kuin valtaväestön nuoret. Siksi näihin siirtymäkohtiin tulisi huolehtia mahdollisimman vahva tuki ja apu, jotta myös maahanmuuttajat selviytyisivät siirtymät koulutuksen ja työn välillä. Teräksen, Lasosen ja Sanninon (2010, 100–105) haastatteluissa tuli esille myös maahanmuuttajataustaisten nuorten integraatioprosessin moniulotteisuus. Tässä moniulotteisessa prosessissa on otettava huomioon asuinympäristö, koulutus, työt ja tulot, identiteetin muodostuminen, sosiaaliset suhteet ja perheen muodostus. Kun kaikki edellä mainitut tuottavat haasteita myös valtaväestössä kasvaneille nuorille, on maahanmuuttajataustaisilla tässä kohtaa lisäksi myös maahanmuuton tuoma problematiikka.

Integraatiota voi haitata Kristal-Anderssonin (2001, 134–135) mukaan esimerkiksi maan erilaisuus omaan kotimaahan verrattuna. Erilaisuus näkyy arkipäiväisissä asioissa, kuten sääolosuhteissa, ruoassa ja elämäntyyliin. Erilaiset elämäntavat saattavat uuvuttaa ja aiheuttaa vastenmielisyyttä kotoutumista kohtaan. Myös mahdollinen rasismi voi vaikeuttaa kotoutumista, koska esimerkiksi uusiin ihmisiin

tutustuminen voi olla vaikeata tai esimerkiksi työpaikan saaminen voi olla vaikeampaa, vaikka niin ei pitäisi olla.

Vaikka alaikäiset turvapaikanhakijat tulevat eri kulttuureista ja taustoista on silti hyvä muistaa, että heidän perustarpeensa ovat samanlaisia kuin omasta kulttuurista olevat lapset ja nuoret. Nuori etsii omaa identiteettiään, johon vaikuttaa monet asiat. Identiteettiin vaikuttaa kehon muutokset, joiden käsittelemiseen vaikuttavat myös median luoma paine, mutta myös kulttuuriset odotukset. Kun kulttuuri on vaihtunut, voi tämä vaikeuttaa nuoren identiteetin ja seksuaalisuuden rakentumista. Nuoren kehityksen tukemisen lisäksi tulee huolehtia siitä, että hänellä on tietoa uuden maan tavoista ja käytännöistä, joihin liittyy esimerkiksi naisen asema. Seksuaalisuuteen liittyy myös vapauden, kunnian ja vastuun kysymykset, joita tulisi käydä läpi nuoren kanssa uuden kulttuurin näkökulmasta. Myös naisen ja miehen roolit vaikuttavat nuoren identiteetin kehitykseen ja kehitystä voi vaikeuttaa, kun aikaisemmin opitut elämänpiirit voivat olla hyvinkin erilaisessa asemassa uudessa kulttuurissa. Myös seurusteleminen ja työnjako perheessä voivat olla erilaisia, joka vaikuttaa vahvasti nuoren identiteetin rakentumiseen sekä oman roolin naisena tai miehenä kokemiseen. Sukupuoliroolin kehittyminen voi kulttuurien välillä olla vahvasti erilaista ja niihin voidaan olettaa kuuluvan hyvinkin erilaisia asioita: näihin nuori tarvitsee vastauksia rakentaessaan identiteettiään uudessa ympäristössä. (Cantell 2000, 34.)

Myös tulevaisuus ja sen valinnat ovat osittain kulttuurisidonnaisia. Esimerkiksi ammatinvalintaan voi vaikuttaa vahvasti kulttuuri- ja perhetaustat, jotka turvapaikanhakijoiden omassa kulttuurissa ovat voineet määrittää lapsen ja nuoren tulevan ammatin. Suomen kulttuurissa esimerkiksi perhetaustoilla ei ole vaikutusta opintoihin pääsyyn, sillä opiskelupaikka pitää ansaita ja sitä kautta päästä ammattiin. Myös koulutusjärjestelmä voi olla erilainen. Yhteiskunnissa voi olla eroja koulutukseen ja työhön pääsemisen suhteen ja se voi vaikuttaa nuoren itsetuntoon ja identiteettiin. Toisaalta myös kokonaisuudessaan uuden kulttuurin kohtaaminen vaikuttaa identiteettiin. Uudessa kulttuurissa kohtaa enemmistön ja vähemmistön välinen suhde, joka vaikuttaa nuoren identiteettiin. Samalla turvaverkon ja läheisten vaihtuessa identiteetin rakentuminen voi olla haastavaa. Myös identiteettiä rakentaessaan turvapaikanhakija kohtaa integraation kysymykset ja kotoutumisella on myös suuri merkitys oman pysyvän integraation rakentumiseen. (Cantell 2000, 34.) Nuo-

ri tarvitsee monipuolista tukea identiteetin rakentuessa samalla, kun hän pyrkii integroitumaan uuteen yhteiskuntaan.

Lapsen ja nuoren kohtaaminen kulttuuritaustasta riippumatta edellyttää ymmärrystä ihmisen monista tasoista. Kulttuuritaustoista huolimatta ihmiset ovat biologisia olentoja, joiden perustarpeet ovat hyvin samanlaisia: vain niiden kulttuuriset ja sosiaaliset merkitykset vaihtelevat. Ihminen on myös hengellinen, ja vaikka se on jokaisella erilaista, tulisi ymmärtää, että hengellisyys on joillekin ihmisille elämässä erittäin tärkeää. Erilaisista lähtökohdista johtuen myös ihmisen poliittisuus on hyvä huomioida, sillä jotkut tarvitsevat perusteluja toisille itsestään selviin asioihin. Kulttuuriset vaikutukset ovat suuressa merkityksessä kaikilla ihmisillä, ne ovat opittuja tapoja yhteisöstä ja niitä voi olla vaikea yhtäkkiä muuttaa. Ihmiset ovat aina sosiaalisia, ovat he mistäpäin vain kotoisin. Läheisillä ihmisillä on siihen suuri merkitys, sitä ei pidä väheksyä, mutta pitää yrittää myös luoda uusia verkostoja. Ihmiset ovat myös kokevia ja toimivia, toiminta ja tekeminen helpottavat usein oppimista ja kokemuksellisuus on tärkeä osa elämää. Lisäksi pitää muistaa käsitellä myös tunteita. Ihmiset ovat myös ajattelevia ja siinä suhteessa ihan jokaisella on omat eroavaisuutensa, jotka tulee huomioida herkästi. (Puukari & Korhonen 2013, 34–35.)

Nuoren kotouttamisessa ohjaajan on siis otettava huomioon useita asioita ja muistettava, että ohjaaja ei ole esimerkiksi terapeutti, joten siinä suhteessa asioiden puhumista ja läpikäymistä tulee pohtia. Toisaalta, nämä lapset ja nuoret ovat yhtäläillä ihmisillä, jotka kaipaavat apua ja tukea, eikä heidän kohtaamistaan tarvitse pelätä. Alaikäisillä yksintulleilla turvapaikanhakijoilla ei ole tukiverkkoa enää lähellä, jolloin työntekijöiden tulee osata vastata heidän aikuisen tarpeeseen. Nuori tarvitsee vielä aikuista avuksi valinnoissa ja päätöksissä sekä uudessa kulttuurissa monen asian ymmärtämisessä. Apu ja tuki ovat tärkeitä nuorelle vaikeassa elämäntilanteessa ja työntekijältä se vaatii tietynlaista ammatillista otetta sekä monikulttuurisuuden ymmärtämistä, jotta voi työskennellä turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten kanssa.

Integroituminen on erittäin hyvä asia, silloin henkilö tuntee oman kulttuurinsa sekä uuden kotikulttuurinsa. Lisäksi integroituneella maahanmuuttajalla on oikeus kuulua omaan kulttuuriseen ryhmäänsä ja valtakulttuuri antaa hänelle siihen mahdolli-

suuden, sekä hänet hyväksytään erilaisena mukaan valtakulttuuriin. Nuoren akkulturaatio voi muodostua myös assimilaation, separaation tai marginalisaation kautta. Nämä kolme ovat niin sanotusti integraatiosta heikompia vaihtoehtoja. Assimilaatio kuvaa sulautumista, jolloin pyritään sulautumaan uuteen valtakulttuuriin täysin ja hylkäämään oma kulttuurinsa. Separaatiossa arvostetaan omaa kulttuuria, mutta hyljeksitään muita kulttuureita, kuten valtakulttuuria. Marginalisaatio tarkoittaa syrjäytymistä, jolloin nuorella ei ole mahdollisuutta ylläpitää omaa identiteettiään mihinkään kulttuuriin liittyneenä. (Cantell 2000, 75.)

Cantell (2000, 79) kertoo myös kulttuurishokista tai -stressistä. Tämä malli kuvaa myös hyvin mahdollista turvapaikanhakijan alkuajan stressiä, kun hän elää välitilassa. Kulttuuristressissä on neljä vaihetta, joista ensimmäinen on alkuinnostus, jolloin nuori opettelee innokkaasti uutta kulttuuria ja kieltä sekä ymmärtää eroavaisuuksia. Toinen vaihe on torjuntavaihe, jolloin nuori turhautuu kaikkeen uuteen ja häntä ympäröivään. Silloin nuori pyrkii turvautumaan turvalliseen ja tuttuun, joka on ollut esimerkiksi omaa hänen kotimaassaan. Kolmas vaihe on hyväksymistä ja tasapainon hakua, silloin nuori arvioi uuden kulttuurin ja entisen kulttuurin välisiä asioita. Neljäs vaihe on se mihin pyritään –eli kaksikulttuurisuus– jolloin nuori hallitsee kaksi kulttuuria, entisen ja nykyisen. Silloin nuorella olisi taito hyödyntää niin uutta kuin vanhaa kieltä, tapoja, toimintaa ja kaikkea muutakin. Silloin myös osallisuuden tunteet lisääntyvät ja nuori kokee olevansa osallinen uudessa kulttuurissaan. Nämä vaiheet ovat varmasti jokaisen turvapaikanhakijanuoren kotoutumisprosessissa läsnä, jokainen käy ne vain omassa aikataulussaan ja omalla tavallaan lävitse. Kulttuurishokkiin liittyy vahvasti uuden kohtaaminen sekä vanhasta, tutusta ja turvallisesta luopuminen. Nuori kokee suuria muutoksia, joihin hänen oletetaan sopeutuvan. Tämä on kuitenkin vaikea tehtävä, joka vaatii aikaa ja oikeita toimia. Esimerkiksi koulu ja sitä kautta valtaväestöön tutustuminen on yksi tärkeistä osista uuteen kulttuuriin integroitumisessa.

Integroituminen eli täysi kotoutuminen yhteiskuntaan on oleellista turvapaikanhakijalle, joka on mahdollisessa uudessa kotimaassaan. Kun kyse on alaikäisistä turvapaikanhakijoista, ovat suuret todennäköisyydet, että he saavat turvapaikan ja heistä jossain vaiheessa tulee Suomen kansalaisia ja suomalaisen yhteiskunnan jäseniä. Yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden päätöksiä on vuonna 2015 tehty 168 kappaletta, joista 112 on ollut myönteisiä eli heille on taattu joko

turvapaikka, toissijainen suojelu, humanitaarinen suojelu tai muu oleskelulupa (Turvapaikkapäätökset 2016a). Vuoden 2016 tammi- ja helmikuussa yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden päätöksiä on tehty 74 kappaletta, joista 49 on ollut myönteisiä (Turvapaikkapäätökset 2016b). Kun tutkii näitä tilastoja, niin päätökset, joilla ei ole myönnetty turvapaikkaa ovat suurimmalta osalta rauenneita. Tammikuussa 2016 yksi kielteinen päätös tehtiin Dublin-asetuksen perusteella ja yksi jätettiin mainitsemattomasta syystä tutkimatta.

Taulukko 1 Turvapaikkapäätökset alaikäisille turvapaikanhakijoille

	Myönteiset	Kielteiset	Rauennut	Dublin-asetus	Yhteensä
1.1.– 31.12.2015	112	2	44	10	168
1.1.– 29.2.2016	49	-	24	1	74

(Turvapaikkapäätökset 2016a, Turvapaikkapäätökset 2016b.)

Dublin -asetuksessa säädetään menettelystä, jonka periaatteena on, että vastuu turvapaikanhakijasta kuuluu sille jäsenvaltiolle jossa turvapaikanhakijalla on perheenjäseniä, joka on myöntänyt turvapaikanhakijalle turvapaikan tai viisumin, jonka ulkorajan turvapaikanhakija on laittomasti ylittänyt kolmannen maan kautta tai josta turvapaikanhakija on aikaisemmin hakenut turvapaikkaa. Tämä tarkoittaa, että turvapaikanhakijan turvapaikkahakemus käsitellään vain yhdessä maassa. Lisäksi maiden on oikeus palauttaa turvapaikanhakija toiseen maahan yllä mainittujen syiden perusteella. (Tutkimatta jättäminen 2016.)

Edellä mainituista syistä alaikäiset turvapaikanhakijat ovat todennäköisesti jäämässä maahan, kun saavat turvapaikan ja mahdollisesti jossain vaiheessa Suomen kansalaisuuden. Tässä tilanteessa, kun nuoria on muiden turvapaikanhakijoiden lisäksi Suomeen tullut vuoden 2015–2016 aikana paljon, on heidän integroituminen yhteiskuntaan erittäin tärkeää.

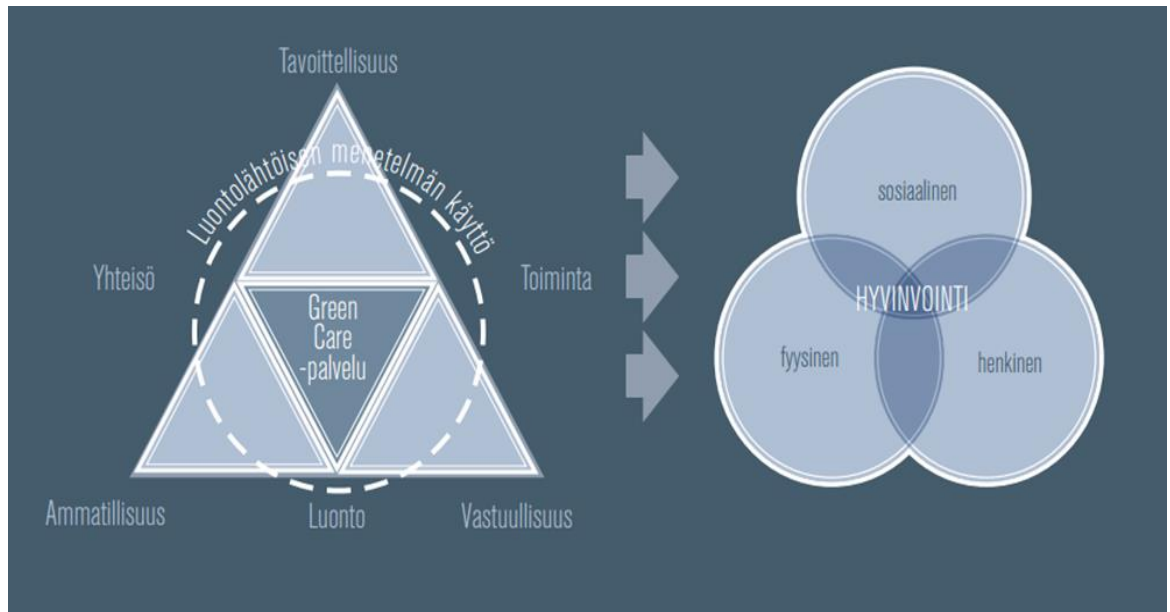
6 LUONTO KOTOUTUMISESSA

Seuraavissa luvussa esitellään luonnon vaikutusta ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin sekä esitetään luonnon vaikuttavia tekijöitä kotoutumisprosessissa. Lisäksi selvitetään, kuinka luonto vaikuttaa ryhmäytymiseen ja miten sitä voidaan hyödyntää ryhmäytymisessä.

6.1 Luontomenetelmä

Luontomenetelmä on hyvin yleinen nimike, joka kattaa alleen useita erilaisia menetelmiä ja toimintatapoja. Sitä voi verrata myös termeihin luonnossa toimiminen, luontopedagogiikka, ekopsykologia tai esimerkiksi Green Care. Luontomenetelmät ovat hyvin moninaisia, mutta yhteistä niissä on luonnon hyödyntäminen esimerkiksi kuntoutumisessa, työllistymisessä tai kotoutumisessa. Ekopsykologian perusteella ihminen nähdään osana luontoa, eli kun ihminen toimii luonnossa, lisää se hyvinvointia. Samalla luonnon monimuotoisuus tukee myös kulttuurien monimuotoisuutta eli luonnon hyödyntäminen ihmisten kotoutumisprosessissa on hyvinkin perusteltua. (Menetelmät, [viitattu 17.3.2016].) Luontomenetelmässä on tarkoitus käyttää luontoa mukana esimerkiksi kuntoutus-, hoiva- tai ohjaustyössä. Luontoa voidaan hyödyntää toiminnassa materiaalina tai toteutuspaikkana.

Kuva 1. esittää Green Care -mallia, jota voi yleistää myös muihin luontomenetelmiin. Mallissa yhdistyy ammatillisuus ja vastuullisuus sekä luonto, jolloin yhteisössä tavoitteellisen toiminnan kautta saavutetaan kokonaisvaltaista hyvinvointia. Luonnossa toimimisella on siis suoria vaikutuksia ihmisen fyysiseen, sosiaaliseen ja henkiseen hyvinvointiin.

Kuvio 1 Luontomenetelmien vaikutukset
(Luonto hyvinvoinnin lähteenä... [viitattu 17.3.2016])

6.2 Luonnon merkitys hyvinvoinnille

Furman (2015) kertoo luonnon merkityksestä ihmisen mielenterveydelle ja hyvinvoinnille. Luonto on neutraali paikka, jossa ei tarvita esimerkiksi kielitaitoa, vaan se on avoinna kaikille riippumatta taustoista, kulttuurista tai taidoista. Myös tästä syystä luonnossa oleminen ja tekeminen edistäisivät maahanmuuttajien kotoutumista ja sen kautta voisi löytyä uusia innovaatioita. Luonnossa oleskeleminen voi auttaa ihmisiä esimerkiksi masentuneisuudessa ja ahdistuneisuudessa, unihäiriöissä ja stressissä (Partanen 2014). Näitä vaikutuksia ihminen saa luonnosta eri aistien kautta ja vaikutusten mekanismi on niin fyysinen kuin psykologinenkin. Fyysiset vaikutukset tulevat esimerkiksi silmien kautta aistittavasta valosta ja psykologiset vaikutukset distraktion kautta eli ihminen suuntaa huomionsa pois esimerkiksi sairauden oireista.

Salonen (2010, 52–58) kuvaa ihmisen psyykkisessä hyvinvoinnissa olevan neljä peruspilaria: turvallisuuden tunne, yhteenkuuluvuus, hyväksyntä ja toivo. Luontokokemusta määrittävässä psyykkisessä tilassa tulee esille myönteisen olemisen kokemus, jossa on elementit turvallisuuden tunne, jatkuvuus, kokemuksellisuus ja

hyväksyntä. Turvallisuus luonnossa liittyy pysyvyyden tunteeseen ja elämän jatkumiseen, luontoelementit voivat lisätä tätä tunnetta. Hyväksyntä on riittävyden kokemista ja luonnossa ihminen riittää juuri sellaisena kuin on. Kokemuksellisuuteen liittyy kaikki aistihavainnot ja erilaiset vuorovaikutustavat voivat vapauttaa ihmistä. Jatkuvuus tulee luonnon kanssa yhtä olemisesta, luonnossa kokemukset voivat olla positiivisia ja voi löytää oman mielipaikkansa. (Salonen 2010, 52–58.)

6.3 Luonto kotoutumisen tukena

Luonto voi olla rakennettua tai rakentamatonta, elollista tai elotonta. Tässä opinäytetyössä luonnolla tarkoitetaan ihmisen rakentamatonta aluetta, luonnonvaraisista ympäristöä. Luonto on ulkoalue, johon kuuluu maa-alueet ja vesistöt, sekä niiden luoma ympäristö. Luonnossa on paljon elävää, kuten kasvit ja eläimistö. Tällä perusteella myös ihminen kuuluu luontoon ja on osa sitä. Luonto on tänä päivänä vain osittain koskematonta ja useissa paikoissa on ihmisen muokkaamia alueita. Opinäytetyössä pyrittiin hyödyntämään mahdollisimman koskematonta luontoa osana tutkimusta.

Luonto on Suomessa merkittävässä osassa yhteiskuntaamme. Niin pakolaisten kuin myös suomalaisten nuorten ja lasten tulisi tutustua enemmän Suomen luontoon ja sen mahdollisuuksiin. Luonto on voimauttava elementti ja se on jokaisen käytettävissä. Luonnossa voi tehdä monia asioita, kuten rauhoittua, laittaa ruokaa, viihtyä ystävien kanssa tai vaikka urheilla. Luonto vaihtelee vuodenaikojen mukaan ja siellä on aina jotakin uutta ja ihmeellistä. Sääolosuhteiden ja vuoden aikojen vaihtelun takia Suomen luonto on erittäin monimuotoinen. Luonto tarjoaa ihmiselle paikan jossa voi rentoutua, siellä ihminen saa fyysisen hyvinvoinnin lisäksi myös psyykkistä hyvinvointia. Myös Salosen ([viitattu 24.2.2016]) mukaan luontomenetelmä on interventio, jossa luontoelementti tuodaan mukaan toimintaan.

Luontoon tutustuminen olisi tärkeää myös turvapaikanhakijoille, sillä he ovat mahdollisia tulevia Suomen kansalaisia. Suomen luonnossa tulee ymmärtää myös jokamiehen oikeudet, sillä ne ovat maailmassa ainutlaatuiset. Kaikkien Suomen kansalaisten tulee ymmärtää omat oikeutensa luonnossa, mutta toisaalta myös

velvollisuutensa. Kaikille on myös hyötyä ymmärtää ja osata Suomen luonnon kasvillisuus ja esimerkiksi sen antimet, mitä voi syödä ja mitä ei. Luonnossa on monia hyviä puolia, joita kannattaisi hyödyntää. Hyvien puolien hyödyntämisen mahdollistavat jokamiehenoikeudet, jotka määrittävät millaisia oikeuksia ja velvollisuuksia ihmisillä on luonnossa toimiessaan. Jokamiehenoikeudet antavat ihmisille mahdollisuuden käyttää luontoa riippumatta siitä, kuka sen omistaa. Velvollisuutena kuitenkin on, että käyttäjät eivät saa aiheuttaa haittaa tai häiriötä. Kokonaisuudessaan jokamiehenoikeudet kieltävät esimerkiksi haitanteon luonnolle, pihajänteillä, istutuksilla ja viljelyksillä kulkemisen, puiden kaatamisen ja kaatuneiden puiden tai sammalten ottamisen. Myös avotulen tekeminen toisen maalle, kotirauhan häiritseminen, moottorineuvoilla ajaminen maastossa, ympäristön roskaaminen, lintujen pesien ja poikasien häiritseminen ja muiden eläinten häiritseminen on kiellettyä. Luvaton kalastus ja metsästys, koiran vapaaksi päästämisen uimarannoille, leikkipaikoille, laduille ja urheilukentälle tai koiran vapaana pitäminen taajama-alueella ei ole sallittua. Jokamiehen oikeuden rajaavat siis toimintaa, mutta ne mahdollistavat monia asioita. Jokamiehenoikeuksien perusteella saa liikkua jalan, pyöräillen ja hiihtäen luonnossa, saa ratsastaa, oleskella ja yöpyä paikoilla joissa liikkuminen on sallittua, poimia luonnonmarjoja, sieniä ja rauhoittamattomia kasveja, onkia, pilkkiä sekä veneillä, uida ja peseytyä vesistöissä ja kulkea jäällä.

Luonto antaa myös loistavan tilan toimia ja tehdä erilaisia asioita, siitä ei tarvitse maksaa eikä sitä tarvitse erikseen varata. Sääolosuhteet laittavat oman haasteensa luonnon käyttöön, vaikka todellisuudessa sekin on vain varustautumiskysymys.

Salonen ([viitattu 24.2.2016]) selventää luonnon olevan kumppani työskenneltäessä, eikä se ole pelkästään viitekehys jossa suoritetaan toimintaa. Tämä kumppani luo ihmiselle positiivisia tuntemuksia ja toimii elvyttävänä elementtinä, varsinkin kun ympäristössä on kasvillisuutta. Ihminen voi huomata nopeasti vaikutuksia luonnosta, kuten mielialan kohentumisen sekä tarkkaavaisuuden ja keskittymisen tason parantumisen. Luonnossa ihminen kokee itsensä myös myönteiseksi ja saa silloin turvallisuuden ja hyväksynnän tunteita. Luonnossa toimimisessa on tärkeää kokemuksellisuus ja jatkuvuus. Ihminen tuntee kuuluvansa johonkin ja oppii myös tuntemaan itseään paremmin. (Salonen, [viitattu 24.2.2016]). Metla (2007) eli Metsäntutkimuslaitos on tehnyt tutkimuksia Suomessa luonnon vaikutuksesta ihmisiin ja he ovat saaneet tulokseksi paljon samaan viittaavia tuloksia, eli luonnos-

sa oleskeleminen vaikuttaa positiivisesti ihmisen kokemaan psyykkiseen terveyteen.

Luonnolla on siis vaikutuksia psyykkiseen hyvinvointiin, mutta myös fyysisyyteen. Ihmisen kokemat hyvät vaikutukset luonnosta liittyvät myös siihen, että luonto houkuttelee liikkumaan ja siellä liikkuminen on ihmisellä automaattisesti reippaampaa kuin sisällä ja luonnossa se tuntuu mukavammalta. Luonnolla on siis vaikutusta fyysiseen aktiivisuuteen. Myös stressistä palautuu silloin helpommin, keskittyminen paranee, vaikutukset voivat näkyä jopa verenpaineessa ja sykkeessä. Luonnon vaikutus omaan itseensä vaikuttaa myös suhteisiin muiden kanssa. Luonnossa liikkuesssa on suhtautuminen muihin ihmisiin myönteisempää ja sitä kautta yhteisöllisyys ja sosiaalinen hyvinvointi paranevat. (Terveyttä ja hyvinvointia luonnosta, [viitattu 24.2.2016].)

Luonnolla on siis moninaisia vaikutuksia ja tutkimuksen kohderyhmä, alaikäiset yksintulleet turvapaikanhakijat, mahdolliset tulevat pakolaiset ja Suomen kansalaiset, ovat sellaisessa asemassa, jolloin kaikki mahdollinen kotoutumista edistävä ja positiivisia tunteita tuottava toiminta kannattaa hyödyntää.

6.4 Luonto ryhmäytymisessä

Luonto on paikka, jossa ei tarvita kieltä. Se on kaikille avoinna, eikä se ole kenenkään omaa. Luonto on paikka, jossa kaikki ovat samanarvoisia. Luontoon myöskään kenenkään suhde ei voi katketa, sillä ihminen ei voi elää ilman luontoa (Mukari 2015). Luonto on siis paikka, jossa ihmisten on helpompi tutustua toisiinsa ilman paikan luomia ennako-oletuksia. Luonnossa on läsnä myös ihmisen kuulumisen tunteet ja sitä kautta hyväksymisen ilmapiiri.

Luonto on myös paikka jossa voidaan kokea ja tehdä yhdessä. Luonnossa voi ryhmäytyä, sillä siellä toimiessa toisiin ihmisiin suhtautuu myönteisemmin. Luonnossa vuorovaikutus helpottuu myös eri-ikäisten tai muuten erilaisten ihmisten välillä, silloin ei välttämättä tarvita edes kieltä. Pysyvyys ja voimaantuminen on luonnossa toimimisessa aina mukana sekä silloin syntyy tunne ryhmään ja ympäristöön kuulumisesta. (Luonto liikuttamaan, [viitattu 24.2.2016], 5.)

7 TUTKIMUKSEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Tutkimus toteutettiin hankkeistettuna yhdessä ryhmäkodin kanssa, joka on tarkoitettu alle 18-vuotiaille yksintulleille turvapaikanhakijoille. Tässä työssä ei tuoda esille ryhmäkodin nimeä tai sijaintia, sillä halutaan varmistaa että tutkimukseen osallistuneiden henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa.

Tarvetta tutkimukselle oli, sillä turvapaikanhakijoita on tullut vuoden 2015 aikana ennätysmäärät ja erityisesti alaikäiset turvapaikanhakijat ovat potentiaalisia turvapaikan saajia. Tästä syystä he tarvitsevat kotoutumisen aloittamista jo varhaisessa vaiheessa.

7.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimus keskittyi alaikäisiin turvapaikanhakijoihin ryhmäkodissa sekä heidän kotoutumiseensa ja ryhmäytymiseensä. Tutkimus toteutettiin osittain toimintatutkimuksen keinoin ja lisäksi hyödynnettiin laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Heikkinen (2010, 17) kuvaa toimintatutkimusta tutkimus- ja kehittämisprojektiksi, jossa yleensä testataan uusia toimintatapoja. Tässä tutkimuksessa kokeiltiin tälle kohde-ryhmälle uutta toimintatapaa eli luonnossa toimimista. Toimintatutkimus on muutokseen tähtäävää toimintaa ja toimintatutkimuksen lähtökohta onkin sosiaalisen toiminnan kehittäminen. Toimintatutkimus etenee syklisesti, jolloin suunnitelmaan perustuvan kokeilun jälkeen seuraavia kertoja suunnitellaan ja parannellaan lisää. Tällöin eteneminen on kokeilun ja tutkimuksen vuorovaikutteinen spiraali. Kun toimintatutkimuksessa tutkija on mukana toiminnassa, on hän mukana tekemässä tarkoituksellista ja muutokseen tähtäävää interventiota eli väliintuloa. (Heikkinen 2010, 17–19.) Näitä edellä mainittuja toimintatutkimuksen perusteita on hyödynnetty myös tämän tutkimuksen toimintatutkimuksellisessa osuudessa. Alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden kanssa aloitettiin uusi kokeilu, jossa hyödynnettiin luontoa toiminnan lähtökohtana. Kokeilusta toimintatutkimuksen mukaisesti tehtiin tulosten arviointia sekä kehittämis ehdotuksia.

Toimintatutkimuksen muutokseen pyrkivyyttä näkyy tutkimuksen tavoitteissa sekä tutkimuskysymyksissä jota asetettiin tutkimuksen edetessä. Tutkimuksessa nousi esille kaksi tärkeintä kysymystä:

1. Miten luontomenetelmät edistävät nuorten kotoutumista?
2. Miten luontomenetelmien avulla ryhmäkodin nuorten ryhmäytymisen etenee?

Näiden kysymysten lisäksi tutkimuksessa pyrittiin selvittämään nuorten kiinnostusta suomen kielen oppimiseen sekä sitä, kuinka kieltä voidaan harjoitella luontomenetelmien avulla. Toiminnalla pyrittiin vaikuttamaan nuorten välisiin suhteisiin positiivisella tavalla. Luonnossa toimimisen ehtona ei ole yhteinen kieli ja tutkimuksessa pyrittiin myös eri kieliä puhuvien nuorten yhteiseen toimintaan ja kommunikaatioon ilman yhteistä kieltä. Luontomenetelmien avulla haluttiin myös tuoda tutuksi sitä osaa suomalaisesta kulttuurista, johon liittyy vahvasti ulkona toimiminen sekä suomalaisen luonnon rikkaus. Kulttuurin oppimisella pyrittiin vaikuttamaan nuorten kotoutumiseen ja maan tuntemukseen, jolla voi olla vaikutusta yhteiskunnassa toimimiseen.

7.2 Tutkimuksen eettiset periaatteet

Tutkimuksen taustaorganisaation kanssa on eettisistä syistä sovittu, että heidän nimeään tai mitään muita tietojaan ei tuoda esille opinnäytetyön raportissa. Salasapittoa päädyttiin siksi, että tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden ei haluta missään tapauksessa paljastuvan. Tutkimuksen kautta ei haluttu myöskään ryhmäkodin fyysisen sijainnin paljastuvan. Tällä haluttiin turvata myös ryhmäkodin henkilökunnan salassa pysyminen. Tutkimustuloksiin ei vaikuta se, että ryhmäkodista tai tutkimukseen osallistuneista ei kerrota tarkempia tietoja kuin sukupuoli tai eri kieliryhmiin kuuluminen.

Kuulan (2006, 21–26) mukaan tutkimusetiikka voidaan määrittää koskemaan tutkijoiden ammattietiikkaa, eli kokonaisuudessaan se on tutkijan ammattia harjoittaessaan noudattamia arvoja, normeja, hyveitä ja periaatteita. Tutkimusetiikan normit voidaan jakaa kolmeen pääryhmään: tutkittavien ihmisarvoa ilmentäviin normeihin, tiedon luotettavuutta ja totuuden etsimistä ilmentäviin normeihin ja tutkijoiden keskinäisiä suhteita ilmentäviin normeihin. Eli nämä normit vaikuttavat vahvasti myös opinnäytetyön tekoon toimintatutkimuksena. Ihmisarvon normit kuvaavat esimerkiksi tutkittavien henkilöllisyyden salassapitoa ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamista. Tiedon luotettavuus ja totuuden etsintä kertovat luotettavista tuloksista ja oikeellisista teorioista. Tutkijoiden keskinäiset suhteet lisäävät tieteenalan yhteisöllisyyttä, mutta myös toisten työn kunnioittamista.

Tutkimuksen eettisyyteen liittyvät vahvasti myös hyvät tieteelliset käytännöt. Nämä käytännöt varmistavat tutkimuksen uskottavuutta ja tutkijan eettisten ratkaisujen oikeellisuutta. Näitä käytäntöjä ovat tiedeyhteisöjen tunnustamien toimintatapojen noudattaminen, eli pitää olla rehellinen, huolellinen ja tarkka tutkimustyötä tehdessä, tallentaessa, esittäessä sekä arvioidessa. Tutkijoiden tulee toteuttaa avoimuutta tutkimustuloksia julkaistaessa ja huolehtia, että tutkimus-, tiedonhankinta- ja arviointimenetelmät ovat tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä. Lisäksi tulee huomioida muut tutkimustyöt ja arvostaa niitä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132.) Näitä periaatteita on noudatettu tätä tutkimustyötä tehdessä ja pyritty tuottamaan mahdollisimman kattava ja totuudenmukainen raportointi sekä huomioitu muiden työt ja käytetyt lähdemateriaalit. Myös tutkimusaineisto on hankittu ja pidetty tarkasti salassa sekä tämän tutkimuksen tultua loppuun se on asianmukaisesti hävitetty.

Eettisistä syistä ennen tutkimuksen aloittamista kerättiin tarvittavat luvat. Ensimmäisenä selvitettiin ryhmäkodin kanta asiaan ja he ehdottomasti puolsivat tutkimuksen tekemistä. Lisäksi informoitiin ryhmäkodin nuorten edustajia ja pyydettiin suostumusta. Heille kerrottiin tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja toimintamenetelmät. Edustajat antoivat lupansa toimintaan. Ennen tutkimusta myös ryhmäkodin nuorille kerrottiin toimintakerroista ja niiden kuvaamisesta. Nuorille selvitettiin asia niin hyvin kuin pystyttiin ja asia tuli ymmärretyksi. Lisäksi kerättiin lista kuvausluvista, että nuoret ovat suostuneet kuvattaviksi.

8 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN ANALYYSI

Seuraavissa luvuissa esitellään toimintatutkimuksen menetelmiä. Tutkimus on laadullinen tutkimus, joka on toteutettu pääosin toimintatutkimuksen menetelmin. Tutkimuksessa kerätty ja käytetty materiaali on myös esitelty pääpiirteittäin seuraavissa kappaleissa.

8.1 Toimintatutkimuksen ja laadullisen tutkimuksen näkökulmat

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tämän tutkimuksen toteutuksessa hyödynnettiin toimintatutkimuksen näkökulmia, sillä niiden avulla on mahdollista kehittää myös käytäntöjä. Toimintatutkimus kohdistetaan sosiaaliseen toimijaan ja sen kautta vuorovaikutukseen. Tämä tutkimus on myös yhteistoiminnallinen, sillä se tutkii ryhmää, jolle on luotu tavoitteellinen ja säännöllinen toimintamalli (Heikkinen 2010, 16–19). Toimintatutkimus perustuu yleisesti määriteltynä tutkittavien osallistumiseen ja sitä kautta sosiaalisen yhteisön ongelmien ratkaisuun. Lisäksi toimintatutkimuksella on useita pääsuuntauksia. Tässä tutkimuksessa toteutettu toimintatutkimuksellinen osuus on ollut pääosin osallistavaa toimintatutkimusta. Osallistavassa toimintatutkimuksessa on tärkeää niin tutkittavan joukon kuin tutkijankin osallistuminen tutkimusprosessiin, lisäksi osallistava toimintatutkimus korostaa demokraattisia menettelytapoja. Tätä sovellettiin tutkimuksessa esimerkiksi antamalla tutkittavan joukon valita osallistumisensa sekä päättää yhdessä toiminnan suuntauksista (Kuusela 2005, 16–19). Toimintatutkimus ei toteutunut tässä tutkimuksessa kokonaisuudessaan, sillä toimintatutkimus yleensä koostuu useista sykleistä, joita tässä tutkimuksessa ei ollut useita. Mutta toimintatutkimuksellinen osuus sisälsi toimintatutkimukselle tyypillisiä piirteitä, kuten käytännönläheisyyden, muutoksen, kehittämiseen suuntautumisen sekä ihmisten osallisuuden lisäämisen.

Lisäksi tutkimuksen aineistoa analysoitiin laadullisen tutkimuksen menetelmin, käyttäen sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysin avulla tutkimusaineisto pyritään muokkaamaan sanalliseksi ja selkeäksi kuvaukseksi tutkittavasta asiasta. Sisällönanalyysillä aineistosta saadaan tehtyä selkeä ja tiivis hukkaamatta kuitenkin

tärkeimpiä tietoja. Tätä voidaan kutsua myös pelkistämiseksi, jolloin esimerkiksi auki kirjoitettu videomateriaali pelkistetään jättämällä kaikki epäolennainen pois. Tätä voidaan kuvata myös kolmivaiheiseksi prosessiksi, jossa aineisto ensin pelkistetään, sitten ryhmitellään ja lopuksi luodaan siitä teoreettiset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 105–112.) Tämän tutkimuksen videomateriaalit kirjoitettiin kokonaisuudessaan auki mahdollisimman tarkkaan muotoon. Pelkän puheen lisäksi litteroidussa materiaalissa on auki kirjoitettuna tapahtumia, joita videoilla näkyy. Videoista kirjoitettu aineisto pelkistettiin ja sisällönanalyysillä järjestettiin materiaali tiiviiseen ja selkeään muotoon. Aineistosta poistettiin epäolennaiset kerronta- ja keskustelukohdat ja jätettiin materiaalit, joista olisi tutkimuksessa merkitystä. Kun aineisto oli pelkistetty, se ryhmiteltiin teemoittain. Teemoiksi muodostuivat suomen kieli, suomalainen kulttuuri, luonto, ryhmäytyminen ja konfliktit. Ryhmitelystä aineistosta vedettiin yhteen tutkimustulokset. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan luotu erikseen teoreettisia käsitteitä.

Videomateriaalin lisäksi tehtiin havainnoiteja jokaisesta kerrasta, eli havainnointia on käytetty myös tutkimusaineistossa hyväksi. Havainnointia toteutettiin osallistuvana havainnointina eli tutkija osallistui kokonaisvaltaisesti tutkittavien toimintaan. Tällöin tutkijalla on myös tietty rooli tutkittavassa ryhmässä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 212–217.) Tutkijan rooli on silloin aktiivinen muutos- ja tutkimusprosessissa, eikä tutkija silloin keskity ainoastaan ongelmiin ja kuinka organisaation ratkaisisi, vaan pyrkii itse tietoisesti ratkaisemaan ongelman (Kuula 1999, 116–118). Tutkimuksessa tutkija osallistui suunnittelemalla ja toteuttamalla toimintakerrat, joilla pyrki edistämään alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden kotoutumista ja ryhmäytymistä. Lisäksi tutkija halusi löytää kehitysehdotuksia, kuinka luontomenetelmiä voisi hyödyntää ryhmäkodissa. Samalla toiminnasta saatiin kerättyä tutkimukseen aineistoa. Tutkimuksessa hyödynnettiin useita tiedonkeruumenetelmiä, jotta saatiin mahdollisimman kattava tutkimusaineisto ja sitä kautta laajat tutkimustulokset. Pääosin tutkimusaineisto koostui videomateriaalista, mutta myös havainnoinnista, palautteen keruusta ja tutkimuspäiväkirjasta.

8.2 Tutkimusaineisto

Seuraavissa alaluvuissa kerrotaan tutkimusaineistosta. Toimintatutkimuksen aineisto kerättiin pääosin videotallenteeksi. Videotallenteiden tueksi käytettiin havainnointia jokaisella kerralla sekä kirjoitettiin tutkimuspäiväkirjaa. Toiminnasta kerättiin myös osallistujilta ja henkilökunnalta palautetta, jota hyödynnettiin toimintakertojen suunnittelussa.

8.2.1 Videotallenteet

Tutkimuksen aikana aineistoa kuvattiin seitsemästä kerrasta kuutena kerralta. Ensimmäinen toimintakerta jätettiin videoimatta, koska kaikkien edustajien luvat eivät olleet varmistuneet siihen mennessä. Videoitua materiaalia saatiin hieman yli viisi tuntia. Tutkimusmateriaali litteroitiin luettavaan muotoon videomateriaaleista. Yhteensä kirjoitettua materiaalia tuli 48 sivua. Kun näistä etsittiin pelkistämällä vain kaikki oleellinen tieto, saatiin 26 sivua oleellista tutkimusmateriaalia. Tutkimusaineistosta nostettiin esiin seuraavat teemat: kiinnostus suomen kieleen, kiinnostus suomen kulttuuriin ja luontoon, nuorten välinen ryhmäytyminen, pelot ja konfliktitilanteet.

8.2.2 Havainnointi

Lisäksi jokaiselta kerralta kirjattiin ohjaajien havainnot. Toimintakertoihin osallistui aina kaksi ohjaajaa, jotka vuorottelivat ohjaus- ja kuvausvastuussa. Nuoret olivat itse kuitenkin kiinnostuneita kuvaamisesta, joten usein toimintakertoja kuvasi joku nuorista. Jokaiselta kerralla koottiin yhden A4:sen verran oleellisimpia havainnot, joita on sittemmin verrattu videomateriaaliin. Havainnoiteja ei tuoda erillisinä tuloksina esiin, vaan niitä on tarkasteltu samalla, kun on tutkittu ja litteroitu videomateriaaleja.

8.2.3 Toimintakertojen palautteen keruu

Jokaisen tutkimukseen liittyvän toteutuskerran jälkeen tutkittavilta kerättiin henkilökohtainen palaute. Materiaaliin pohdittiin myös loppupalautetta, mutta kielen haasteellisuuden ja väärinymmärryksen mahdollisuuden vuoksi ne päätettiin jättää pois. Palautteen ajaksi istuttiin alas ja keskusteltiin toiminnan hyvistä puolista. Lisäksi jokainen tutkimukseen osallistunut antoi hymynaama-palautteen (liite 4.) ja kertoi samalla hyvän asian toiminnasta ja siitä mitä oli oppinut siltä kerralta. Lisäksi toimintakertojen loputtua käytiin myös keskustelu ryhmäkodin henkilökunnan kanssa, jolloin he saivat antaa palautetta huomioistaan. Näistä palautteista tulokset osiossa esitellään pääkohdat.

8.2.4 Tutkimuspäiväkirja

Tutkimuspäiväkirjaa kirjoitti toinen toiminnan ohjaajista jokaisen toimintakerran jälkeen. Siihen kirjattiin henkilökohtaisia näkemyksiä toiminnasta ja sen ohessa tapahtuneesta. Lisäksi sen kautta pystyi refleктоimaan omaa toimintaansa ja pohdimaan omia kehittämisen kohtia. Tutkimuspäiväkirja on ollut tulosten teossa taustamateriaalina, eli tapahtumien kulkua verrattiin videolta tutkijan kirjoittamaan tapahtumien jälkeisiin tuntemuksiin.

8.3 Aineiston analyysi

Videoiden litterointi tehtiin mahdollisimman nopeasti videointikerran jälkeen. Videot kirjoitettiin sanalliseen muotoon, eli videoiden tapahtumat kirjoitettiin sanallisesti sekä kaikki videoilla kuuluva puhe kirjoitettiin. Videoita toistettiin uudelleen niin monta kertaa, että kaikki sisältö saatiin kirjoitettuun muotoon. Kun videot oli muunnettu kirjalliseen muotoon, pelkistettiin materiaalista vain oleelliset tiedot ja poistettiin epäoleelliset osiot tutkimuksen kannalta. Pelkistämistä tehtiin niin, että kirjoitusta tekstistä säilytettiin kerronta ja keskustelut, joissa oli sisällöltään oleellista

tietoa liittyen tutkimuksen aiheeseen. Pelkistämisen jälkeen kirjoitetusta materiaalista voitiin ryhmitellä teemoja, jotka näkyvät tutkimuksen tuloksissa.

Sisällönanalyysi tehtiin pelkistetystä ja sanalliseen muotoon muutetusta videomateriaalista. Sisällönanalyysiin kuuluu aineiston ryhmittely, jossa materiaalista etsittiin teemoihin liittyviä kohtia. Sisällönanalyysissä aineistosta nostetaan myös pääluokka, yläluokka ja alaluokka. Tässä opinnäytetyössä ei etsitty pää- tai yläluokkaa, vaan pääluokkina olivat tutkimuskysymyksiin liittyvät ryhmäytyminen ja kotoutuminen. Näiden pääluokkien lisäksi aineistosta nousi yläluokiksi kiinnostus suomen kieleen, suomalaiseen luontoon ja kulttuuriin tutustuminen, kielen konfliktit ja pelot. Sisällönanalyysin jälkeen tutkimusaineistosta jäi oleellisimmat osat, joista koottiin tutkimustulokset.

Havainnoista tuli esiin ohjaajien huomaamia konflikteja, keskusteluja, yrityksiä ja luovuttamisia. Havainnot olivat hyvin samansuuntaisia kuin videomateriaali tuotti, mutta niitä ei esitetä tuloksissa. Havainnot olivat mukana kun aineistoa litteroitiin. Lisäksi havaintoja verrattiin videomateriaaleista esiinnousseisiin tuloksiin, jotta saatiin varmistus siihen, mitä on videolta nähty. Ja todettiin että videolta nähty ja litteroitu aineisto täsmäsi havainnointien kanssa.

Palautetta kerättiin jokaisen toimintakerran jälkeen nuorilta yhdessä keskustellen. Keskustelun tukena käytettiin hymynaama-arviointia (ks. liite 4.), josta nuoret saivat näyttää tuntemuksensa. Palautteenkeruussa nuorilta kyseltiin toimintakerrasta hyviä ja huonoja asioita. Saatu palaute on esitelty tutkimuksen tuloksissa. Myös henkilökunnalta kysyttiin vapaamuotoista palautetta toimintakertojen jälkeen. Henkilökunnan palaute kirjattiin tutkimuspäiväkirjaan ja siitä on kerrottu tutkimuksen tuloksissa.

Tutkimuspäiväkirjaa kirjoitti toinen ohjaajista. Päiväkirjaan kirjoitettiin olennaisia asioita, jota toiminnasta huomattiin. Tutkimuspäiväkirjasta ei kuitenkaan nostettu tutkimuksen tuloksia, vaan sitä hyödynnettiin pääosin oman toiminnan kehittämiseen toimintakerroilla, sekä toimintakertojen sisältöjen ja ohjauksen parantamiseen ja kehittämiseen. Tutkimuspäiväkirjaan kirjattiin kuitenkin henkilökunnan antamat suulliset palautteet, joista kerrotaan tutkimuksen tuloksissa.

9 TUTKIMUKSEN KÄYTÄNNÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa kuvataan tutkimuksen prosessia. Tutkimuksen toteutus esitellään vaiheittain ja selvennetään yksityiskohtaisesti tapahtumat, joista on kerätty tutkimusmateriaali. Lisäksi käydään läpi havainnointien keräämistä sekä muun tutkimusaineiston sisältöä.

Tutkimus toteutettiin säännöllisinä tapaamiskertoina ryhmäkodissa. Kertoja oli suunniteltu kahdeksan toimintakertaa, joista seitsemän toteutui. Tästä syystä tutkimus on yhteistoiminnallinen, eli työskentelylle on sovittu jokin aihe ja kokoontumiset tapahtuvat säännöllisesti (Kuusela 2005, 61). Lisäksi toimintatutkimuksen raportoinnissa on tärkeää tuoda esille mahdollisimman autenttisesti tutkittavien kokemukset, joten siinä on silloin myös kerronnallisen tutkimuksen piirteitä (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2010, 117–119). Käytännön toteutus kuvataan siis kerta kerralta ja samalla analysoidaan sen tapahtumia.

Kokonaisuudessaan tutkimusprosessi kesti kolme kuukautta ja toimintakerrat sijoituivat viiden viikon ajalle kokonaisajasta. Sen jälkeen koottiin havainnointeja yhteen, litteroitiin ja purettiin kaikki aineistot. Prosessi kuitenkin alkoi jo vuoden 2015 loppupuolella, kun tutkija sai idean aiheesta. Tai pikemminkin kipinän siitä, minkä ryhmän parissa toteuttaisi opinnäytetyön tutkimuksen. Tästä vaiheesta edettiin keskusteluun potentiaalisen yhteistyökumppanin, ryhmäkodin, kanssa. Kun ryhmäkodissa selvitettiin heidän toiveita ja tarpeita sekä tutkija konsultoi opinnäytetyötä ohjaavaa opettajaa, syntyi yhteinen käsitys toimintatutkimuksesta, johon liittyisi vahvasti luonto. Siitä muodostui ehjä kokonaisuus, jossa hyödynnetään luontoa. Tutkimukseen haluttiin yhdistää myös kotoutumisen näkökulma, kielen ja kulttuurin oppiminen ja ryhmäytyminen. Näistä osista luotiin pohja tutkimukselle, suunniteltiin toimintakerrat ja aloitettiin toiminta nuorten kanssa.

Toimintakertojen suunnitteluun osallistui kaksi sosiaalialan opiskelijaa, nainen ja mies. Suunnittelijoina ja toteuttajina toimivat siis molempien sukupuolien edustajat, minkä koettiin olevan hyvä asia. Sitä kautta kohderyhmälle tuotiin esille myös suomalaista käyttäytymismallia kahden eri sukupuolen välillä ja todennettiin käytännössä, kuinka tiettyjä toimintoja voivat tehdä niin miehen kuin naisetkin. Toisaalta kohderyhmä sai myös mallia suomalaisen miehen toiminnasta ja harras-

tusmahdollisuuksista. Toiminta suunniteltiin yhdessä ja molemmat toivat esille omaa osaamistaan, josta pohdittiin sekä toiminnan sopivuutta kohderyhmälle että toteutusmahdollisuuksia. Suuressa osassa toimintasuunnitelmaa oli säävaraus, sillä toiminta oli tarkoitettu ulkona toteutettavaksi. Toiminnaksi muotoutuivat aktiviteetit, joita voidaan osin mieltään miehisiksi toiminnoiksi. Tämä johtui suunnittelijoiden mielenkiinnosta sekä toiminnan suuntaamisesta kohderyhmälle mahdollisimman mieluisaksi. Toiminta pyrittiin miettimään myös tutkimuksen kannalta mahdollisimman antoisaksi. Toiminnassa haluttiin olevan pääroolissa ryhmässä toimimisen sekä suomalaisen kulttuurin ja luonnossa toimimisen. Myös perinteitä ajateltiin toimintaa suunniteltaessa. Toiminnan haluttiin olevan mahdollisimman monipuolista ja mukavaa yhdessä toimimista, jossa joutuu hyödyntämään ryhmässä toimimisen taitoja ja tutustumaan suomalaisille perinteisiin toimintoihin luonnossa talviaikaan.

Tutkimusprosessiin liittyy myös sopimuksellisuus. Eli prosessissa hoidettiin kaikki tarvittavat asiakirjat, kuten opinnäytetyösopimus, hankkeistamissopimus sekä sallassapitosopimukset. Keskustelimme myös ryhmäkodin anonyymiyden säilyttämisestä ryhmäkodin henkilökunnan ja johdon kanssa, ja päädyimme pitämään ryhmäkodin nimen ja sijainnin salassa.

Ensimmäinen toimintakerta sisälsi nuorille tutkimusprosessista kertomisen sekä kuvauslupien keräämisen heiltä. Nuoret ymmärsivät asian ja olivat innokkaasti mukana. Ensimmäisellä kerralla toteutukseen osallistui kuusi nuorta, joista viisi osallistui koko ajan. Ryhmä siirtyi ulkotiloihin, jossa tutustui toisiinsa esittelemällä itsensä toisilleen. Lisäksi vedettiin tutustumisleikki, jossa tuli muistaa toisen nimen lisäksi liike. Lämmittelyn jälkeen siirryttiin puutyöpajaan rakentamaan lintuhuvilaa, joka asetettaisiin ryhmäkodin pihaan. Ohjaajat esittelivät rakennusohjeet, joita seurattaisiin ja nuoret saivat katsella niitä. Ohjeita käytiin läpi kirjallisesti, suullisesti sekä konkretisoimalla. Ryhmä jakautui kahteen pisteeseen, joissa aloitettiin rakentaminen erillisistä osista. Molemmat ohjaajat vastasivat toiminnasta ohjaamisesta omalla pisteellään. Ensimmäisellä kerralla ei kuvattu videomateriaalia. Kun aika oli käytetty ja lintuhuvila edennyt, päätettiin kerta arviointiin. Jokaiselta nuorelta kysyttiin mukavin sekä ikävin asia, jota tehtiin. Lisäksi kerättiin hymynaama-arvioinnit kerrasta. Jokainen sai kertoa omat mielipiteensä ja niistä keskusteltiin. Kerrasta

kiitettiin ja kerrottiin milloin on seuraava tapaaminen ja alustavasti mitä silloin tehdään.

Toiseen toimintakertaan osallistui kuusi nuorta. Toinen toimintakerta aloitettiin keräämällä osallistujat sekä kertomalla videokuvaamisesta. Nuoret ymmärsivät ja suostuivat videokuvaukseen ja allekirjoittivat siitä sopimuksen. Nuoria oli kuusi, joista osa oli erittäin innokkaita rakentajia, joten he jatkoivat lintuhuvilan parissa toisen ohjaajan kanssa. Neljä nuorta haki tarvikkeet ja he alkoivat tehdä nuotioita ryhmäkodin pihalla. Videokuvaus kiinnosti myös nuoria, joten he saivat vuorotellen kuvata suurimman osan kerrasta. Nuorille opetettiin puukon oikeaoppinen käyttö ja vuoleminen. Nuoret tekivät sytykkeitä ja kahdessa ryhmässä erilaiset nuotiot. Lisäksi kaikki harjoittelivat tulitikkujen käyttöä ja nuotio sytyttämistä. Kaikki hakivat metsästä sopivan kokoisen kepin, josta vuoltiin makkaratikku. Kun nuotiot olivat hiilloksella, nuoret hakivat ruokailutarvikkeet ulos ja kaikki paistoivat makkaraa. Tässä vaiheessa kuvaaminen lopetettiin, sillä myös muut ryhmäkodin nuoret tulivat paistamaan makkaraa ja syömään ulos. Kerta päätettiin keskustelemalla toiminnasta, suomen kielen sanojen kertauksella ja hymynaama-arvioinnilla. Lisäksi kerrottiin seuraavasta toimintakerrasta ja sen sisällöstä.

Kolmanteen toimintakertaan osallistui viisi nuorta. Kerta aloitettiin kuvauksesta puhumisella ja sen sopimisella. Nuorille kerrottiin, että lähdemme läheiseen metsään ja kaikille annettiin tehtävä paperit sekä taskulamput. Metsässä ryhmä etsi heijastimia ja heijastinliivejä, joista löytyi numeroita ja kirjaimia. Jokaisella nuorella oli paperi joka oli numeroitu. Jokainen nuori etsi numeron osoittamat kirjaimet paperiin. Kirjaimista muodostui kolme sanaa, jotka liittyivät Suomen talveen. Kun nuoret olivat löytäneet heijastimet ja keränneet kirjaimet, niitä käytiin läpi yhdessä. Kerralla myös pelattiin Suomi-aiheista peliä. Lopuksi kiitettiin, kerättiin palaute ja kerrottiin seuraavasta toimintakerrasta.

Neljänteen toimintakertaan osallistui kahdeksan nuorta. Nuorille oli käytössä erilaisia mäenlaskuvälineitä, joita hyödynnettiin ryhmäkodin läheisyydessä olevalla mäellä. Ennen mäkeen lähtöä ryhmän kanssa käytiin läpi kuvaaminen ja sen luvat. Nuorista osa halusi myös kuvata ja he tekivätkin mäessä erilaisia temppuja, joita tarkoituksella kuvasivat. Pulkkamäessä harjoiteltiin myös ryhmässä toimimista sekä kisailtiin leikkimielisesti kokeillen ryhmädynamiikkaa ja kilpailun tuottamia voitta-

ja-häviäjä näkökulmia. Nuoret laskivat erilaisissa ryhmissä erilaisilla laskuvälineillä ja taitoradan laskusta otettiin aikaa. Toimintakerralla nuoret saivat ideoida toimintaa ja käyttää hyödykseen erilaisia välineitä. Nuoret innostuivat pelaamaan myös lumisotaa. Kerran lopuksi käytiin läpi kokemukset ja tunteet, mitä kerralla ilmeni sekä kysyttiin palautetta suullisesti ja hymynaama-arvioinnin avulla. Lisäksi käytiin läpi koska on seuraava kerta, ja mitä silloin mahdollisesti tehdään.

Viidenteen toimintakertaan osallistui kaksi nuorta, sillä suurin osa nuorista ei ollut paikalla ryhmäkodissa, kun kerta toteutettiin. Nuoret tekivät ohjaajan kanssa lintuhuvilan loppuun ja asensivat sen ryhmäkodin pihaan. Lisäksi siivottiin rakennusalue sekä haettiin linnuille ruokaa. Tällä kerralla nuoret saivat ohjaajan huomion täysin sekä opettelivat paljon suomen kielen sanastoa. Lopuksi käytiin läpi mikä kerralla oli mukavaa ja mikä ikävää. Lisäksi kerättiin hymynaama-arviointi.

Kuudenteen toimintakertaan osallistui seitsemän nuorta, jolloin koko ryhmä lähti kuljetuksilla jäälle. Ennen kertaa käytiin läpi mihin ollaan menossa, voidaanko kuvata, miten pitää varustautua sekä tehtiin yhdessä eväät. Jäällä kuljetimme ahki-ossa pilkkejä, syöttejä ja eväitä. Lisäksi nuorille oli mukana tandemsuksia. Kaikki pääsivät kairaamaan jäähän reiän, laittamaan syötin pilkkiin ja pilkkimään. Moni nuorista kokeili myös tandemsuksia. Kerran lopuksi kerättiin tavarat ja palattiin autoilla ryhmäkotiin, jossa käytiin läpi kerran tapahtumat, hyvät ja huonot asiat. Lisäksi keskusteltiin palautteesta ja pyydettiin hymynaama-arviointi.

Seitsemänten ja viimeiseen toimintakertaan osallistui yhdeksän nuorta. Tällä kerralla tehtiin retki retkeilyreitille. Nuoria ohjeistettiin varustautumaan säähän sekä keskusteltiin kuvaamisesta. Kuljetuksilla siirryttiin retkeilyreitille, jossa katsottiin kartasta sopivan mittainen kierros, joka käveltiin yhdessä. Retkeilyreitillä tutkittiin karttaa, metsää sekä järvimaisemaa. Retkeilyreitien kierron jälkeen haettiin autoista tarvikkeet ruoan laittoon ulkona. Mukana oli retkikeittämiä ja tarvittavat välineet ruoan laittoon. Nuoret jaettiin pareiksi ja kolmen hengen ryhmäksi, jotka laittoivat itselleen ruoan retkikeittimellä. Lisäksi sytytettiin nuotio ja nautittiin reitin tarjoamista aktiviteeteistä. Ruokien teon ja syönnin jälkeen korjattiin tavarat mukaan ja matkattiin takaisin ryhmäkotiin, jossa mukana olleiden kanssa käytiin läpi kerta ja sen hyvät ja huonot puolet. Lisäksi kerättiin hymynaama-arvio ja kiitettiin nuoria ja koko ryhmäkotia toimintakertoihin osallistumisista.

Jokainen toimintakerta oli suunniteltu tarkkaan, mutta kohderyhmän kanssa poikkeuksetta jokaiseen kertaan tuli pieniä muutoksia. Muutoksista huolimatta toimintakerrat saatiin toteutettua sekä niistä saatiin kerättyä palaute ja tarvittava materiaali.

Yhteensä tutkimuksen toimintakertoihin osallistui 16 eri nuorta ja kaksi ohjaajaa. Tutkimuksen johtopäätöksissä ohjaajat ovat kuvattu koodeilla ON ja OM, sillä toinen ohjaajista oli sukupuoleltaan nainen ja toinen mies. Jokainen nuori on eroteltu koodein N1-N16. Nuoret N1 ja N2 osallistuivat jokaiseen toimintakertaan. N4-N10 nuoret osallistuivat kahteen, kolmeen tai neljään toteutuskertaan. Nuoret N11-N16 olivat mukana vain yhdellä toteutuskerralla.

Taulukko 2 Toimintakertojen ajankohdat, osallistujat ja toiminta.

Toteutuskerrat	Osallistujamäärä	Toiminta	Paikka
Maanantai 25.1.2016	6 nuorta	Lintulaudan rakentaminen	Ryhmäkodin pihassa
Maanantai 1.2.2016	6 nuorta	Nuotoiden teko, makkara	Ryhmäkodin pihassa
Maanantai 8.2.2016	5 nuorta	Heijastinsuunnistus	Metsässä
Lauantai 13.2.2016	8 nuorta	Pulkkamäki	Ryhmäkodin läheisyydessä
Maanantai 15.2.2016	2 nuorta	Lintulaudan viimeistely	Ryhmäkodin pihassa
Lauantai 20.2.2016	7 nuorta	Pilkkiminen	Jäällä
Maanantai 22.2.2016	9 nuorta	Retkeilyreitti, ruoan valmistus ulkona	Retkeilyreitillä

10 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen aineistosta nousi esille neljä pääteemaa, jotka liittyivät vahvasti myös tutkimuksen kysymyksiin ja tavoitteisiin. Teemat liittyivät suomen kielen kiinnostukseen, suomalaiseen kulttuuriin ja luontoon tutustumiseen, pelkoihin, kielen konflikteihin ja ryhmäytymiseen. Nuorten omasta puheesta nousi vahvasti suomen kielen hankaluus ja monimuotoisuus. Lisäksi nuorten puheesta nousi esille enemmänkin ryhmäytyminen suomalaisten nuorten kanssa ja suomalaisten ystävien saaminen, kuin ryhmäytyminen ryhmäkodin nuorten kesken. Ryhmäytymisen teemaan aineiston kautta tuli muuten paljon materiaalia. Lisäksi aineistosta nousi muutama kertaan esille pelot, mitä käsiteltiin niiden esille nousun takia.

Luontomenetelmät osoittautuivat kuitenkin hyväksi tavaksi toimia turvapaikanhakijoiden kanssa. Suomen luonto myös kiinnosti nuoria ja he halusivat kokea toimintaa uudestaan.

”N5 – Sitte kesä, ei kulmä silloin reitille?”

Ainoastaan toiminnan toteuttaminen talvella aiheutti nuorille pukeutumisessa ongelmia. Ennen toimintaa tarkistettiin että kaikilta löytyy tarvittavat varusteet, mutta nuoret eivät itse uskoneet tarvitsevansa niitä. Nuorille näytettiin usealla kerralla mallipukeutuminen, kehoitettiin sanallisesti ja kuvallisesti ottamaan tarpeeksi vaatteita ja tarvikkeita mukaan, mutta tuloksesta. Nuoret saattoivat olla lähdössä ulos ilman ulkoiluvaatteita, vaikka ulkona oli pakkasta. Pilkille lähtiessä kerrottiin että jäällä tulee ja on vielä kylmempi, joten pitää pukeutua erityisen lämpimästi. Nuori ei kuitenkaan suostunut vaihtamaan lippalakkia pipoon ja huomasi pilkillä ollessaan, että varustus oli liian vähäinen.

”N1 – Mina ei halua, kylmä.

ON – Mitä sanoin että pitää laittaa päähän, pipo.

N1 – Ei koti lämpi minä ei laita.

ON – Niin kotona oli lämmin ja sinä luulit että täälläkin on lämmin.”

Tutkimuksen toiminnallisuus vaikutti selkeästi nuoriin ja he olivat innokkaita osallistumaan ja tietämään millaista toimintaa on luvassa. Lisäksi monet asiat helpottuvat tekemisen kautta. Silloin on helpompi hyväksyä toinen ja luoda kontaktia sekä luottamusta. Myös kielenoppimiseen toiminnallinen lähtökohta voi olla nuorta helpottava asia, kun voi käyttää omaa että suomen kieltä. Toiminnassa tämän kautta voi saavuttaa niin sanotun toiminnallisen kaksikielisyuden, joka arvostaa äidinkieltä, mutta myös toista opittua kieltä (Latomaa ym. 2013, 168–169). Toiminta kiinnosti nuoria ja he olivat iloisia kun lähdettiin tekemään heille hyvin uusia asioita. Toiminnan kautta nuoret oppivat uusia sanoja sekä saivat tietoa suomalaisesta kulttuurista ja luonnosta. Näitä teemoja käsitellään seuraavissa alaluvuissa.

Nuorten palautteen keruun tulokset olivat hyvin selkeät, viidellä kerralla seitsemästä kaikki näyttivät vihreää hymyilevää hymiötä. Kaksi keltaista hymiötä tulivat toinen rakentamiskerralla yhdeltä nuorelta, joka perusteli sen sillä, että ei tykkää nau-laamisesta ja sahaamisesta. Toinen keltainen hymiö tuli retkikerralta, koska nuori sanoi, että ei olisi halunnut olla niin pitkää aikaa ulkona ja että tuli kylmä. Muuten palautteen keruussa nousi esille positiivisia asioita, kuten mukava tekeminen, yhdessä oleminen, uusien suomenkielisten sanojen oppiminen ja että ei tarvitse olla yksin huoneessaan. Mukavaa nuorten mielestä oli esimerkiksi rakentaminen ja makkaran paisto. Nuoret sanoivat, että usein on tylsää eikä ole tarpeeksi tekemistä, joten ulkona toimiminen oli heille hyvin mieluista. Palautteen keruu onnistui hyvin ja nuoret pääsivät kertaamaan toimintakerralla tapahtuneita asioita. Myös henkilökunnan kanssa keskusteltiin toimintakerran jälkeen ja he saivat antaa oman kommenttinsa. Henkilökunta ei ollut toiminnassa mukana, mutta näkivät ryhmäkodin läheisyydessä tapahtuvaa toimintaa ja olivat tietoisia toimintakertojen sisällöistä. Henkilökunta nosti esille erityisen tärkeäksi sen, että nuoret ovat yhdessä ja kaikki olisivat kavereita toistensa kanssa. Lisäksi todettiin että nuorille tekee erittäin hyvää ulkoilla ja liikkua, mikä vaikuttaa muun muassa heidän nukkumiseensa ja muuhun olotilaan. Henkilökunta sanoi myös luontoon tutustumisen olevan tarpeellista pelkojen voittamisessa sekä suomalaiseen kulttuuriin perehdyttäessä.

Tutkimuksella haettiin vastauksia tutkimuskysymyksiin: miten luontomenetelmät edistävät nuorten kotoutumista ja miten luontomenetelmien avulla ryhmäkodin nuorten ryhmäytyminen etenee. Tutkimuksen perusteella luontomenetelmien avulla voidaan edistää nuorten kotoutumista monilla eri kotoutumisen osa-alueilla. Ko-

toutumisessa suuressa roolissa on kielenoppiminen, jossa luonnon ja toiminnan hyödyntäminen edistää kielenoppimista sekä tuottaa paljon uusien sanojen oppimista. Luonnossa voi tutustua uuden maan kulttuuriin ja perinteisiin sekä saada samalla positiivisia vaikutuksia mielenterveyteen ja hyvinvointiin. Myös arjen sujumiseen luontomenetelmillä oli positiivisia vaikutuksia, eli ulkoilun ja toiminnan jälkeen ruokahalu oli nuorilla parempi sekä nukkumaanmeno oli helpompaa. Luontomenetelmien todettiin tässä tutkimuksessa auttaneen myös luottamuksellisen suhteen syntyyn turvapaikanhakijoiden ja ohjaajien välillä. Luontomenetelmät edistivät myös ryhmäkodin nuorten ryhmäytymistä osittain. Luonnossa toimimisella myös eri kieliryhmiin kuuluvat nuoret saivat positiivisia kokemuksia toistensa kanssa, sekä kynnyks puhua suomenkieltä toista kieltä äidinkielenään puhuvan kanssa madaltui. Toisaalta tutkimuksen kautta ryhmäytymisessä näkyi selkeitä puutteita, eli ryhmäytyminen vertaisryhmiin kanssa olisi nuorille tärkeämpää. Nuoret tarvitsivat enemmän ryhmäyttämistä oman ikäisten suomalaisten nuorten kanssa, jotta he saisivat enemmän kontakteja, joka edistäisi ryhmäytymistä ja kotoutumista paremmin. Seuraavissa alaluvuissa kerrotaan tarkemmin tutkimuksessa esiin nousseista teemoista.

10.1 Kiinnostus suomen kieleen

Suomen kieli on monimutkainen kieli, joka voi olla haastavaa oppia. Jokaisella toimintakerralla opeteltiin ja käytiin läpi uusia sanoja nuorten kanssa. Suomen kieltä opetetaan näille nuorille koulussa ja ryhmäkodissa tavoitteellisesti, mutta kielen oppimista tapahtuu muuallakin. Latomaa ym. (2013, 164) kertovat kielenoppimisen olevan sosiaalista, sillä kaikki nuoria ympäröivät henkilöt vaikuttavat kielenoppimisen prosessin etenemiseen ja sitä kautta nuoren kotoutumiseen. Tutkimuksessa nousi esille nuorten yksilöllinen kielitaito. Nuoret kuulevat puhetta paljon arjessa ja miettivät mitä esimerkiksi aikuiset puhuvat. Keskusteltiin toimintakerralla puhumisesta ja nuoria mietitytti, miksi aikuiset käyttävät paljon niin sanottuja täytesanoja, joita on vaikea selittää.

”N5 – Miksi suomi aina juujuu aijaa niin okei joojoo näin näin.

N13 – Aina hyvä hyvä hyvä joojoo.”

Suomenkielen sanasto on myös haastavaa ja asioille on paljon synonyymejä sekä toisiaan muistuttavia sanoja, jotka tarkoittavat kuitenkin eri asiaa. Sanoja yhdistellään monilla tavoilla eli käytetään yhdyssanoja ja muunnoksia. Toisaalta myös sanoja lyhennetään ja käytetään paljon lempinimiä. Haasteena olivat monet todella uudet ja vieraat sanat, jotka ovat vahvasti kulttuurisidonnaisia eikä niille välttämättä ole mitään tarkoituksenmukaista sanaa nuorten omassa kulttuurissa. Nuoret olivat kiinnostuneita ymmärtämään sanojen taustaa ja miksi jokin asia on sen niminen.

”ON – Tämä on makkaratikku.

N6 – Makaratiku tikku.

N5 – Tiku? Miksi ei makarapuu?

ON – Totta, se on puuta mutta se on paljon pienempi kuin puu. Siksi se on makkaratikku.

N5 – Makaratikku. Ei ummarra miksi ei puu?”

Sanojen harjoittelu tuli osalle nuorista hyvin luonnostaan ja he toistelivat ja pyysivät aikuista korjaamaan sanoja oikein. Toiset nuoret olivat taas huomattavasti hiljaisempia ja heitä täytyi erikseen pyytää toistamaan joitakin sanoja, sillä ilman lausumisen harjoittelemista kielenoppiminen on erittäin hankalaa. Ne nuoret, jotka ovat aktiivisia kyselemään asioiden nimiä ja muita suomenkielisiä sanoja, ovat selvästi suomenkielen oppimisessa pidemmällä kuin ne, jotka eivät oma-aloitteisesti sanoja harjoittele. Toisaalta sanojen harjoittelemattomuus tutkimusryhmässä johtui osittain persoonallisuudesta ja ujoudesta. Kielen oppimisessa esiintyi myös jonkin verran kiusaamista, eli naurettiin jos joku ei osannut lausua oikein. Naurulla pilkkaaminen vielä lisää kielteistä tunnetta lausumisen harjoitteluun. Nämä nuoret, jotka eivät halunneet lausua sanoja normaalisti, olivat kuitenkin pienemmässä

ryhmässä tai kahdenkeskisissä tilanteissa innokkaita kokeilemaan lausumista eivätkä pelänneet epäonnistumista niin paljoa.

”ON – Tämä on porakone.

N2 – Roparke?

ON – Porakone.

N2 – Porkona. (naureskelee)

ON – Yritä vielä, porakone.

N2 – Porakone.

ON – Tosi hyvä!”

Tutkimuksessa nousi esille myös ryhmäkodista ne nuoret, jotka puhuivat jonkin verran englantia. Se oli toisaalta suomen kielen oppimista hidastava tekijä. Nuoret käyttivät aina sitä keinoa, minkä kokivat tehokkaammaksi saada asiansa ymmärrettäviksi. He kenellä oli englannin kielen taitoa, käyttivät sitä ensisijaisesti, eivätkä yrittäneet käyttää suomen kieltä. Englannin kielen taito on tärkeää, mutta se hidastaa Suomeen kotoutumista ja suomen kielen oppimista, joten sitä tulisi pyrkiä vähentämään.

Peltolan (2010, 72) tutkimustuloksissa ilmenee myös se, että lapsena maahan muuttaneella kieli yleensä kehittyy paremmin kuin aikuisella. Myös tällä tutkimusjoukolla tutkimuksen aikana huomattiin kehitystä kielenkäytössä. Nuoret oppivat uusia sanoja, jotka saivat käyttöön omaan arkeensa. Kielen oppimista tutkimuksen aikana edisti sen toiminnallisuus, jolloin sanat kytkeytyvät toiminnan kautta asiaan ja sanan merkitykseen. Nuoret oppivat yleishyödyllisiä sanoja sekä sanoja, joita tarvitsee keskustellessa toisen kanssa. Uusia toimintaan liittyviä sanoja olivat esimerkiksi tuli, nuotio, puukko, joki, retki ja pilkki.

Nuorten kanssa harjoiteltiin kieltä siis toiminnan yhteydessä. Heijastintehtävässä oli mukana sanojen etsiminen ja sanat olivat talvi, pimeä ja Suomi. Kun nuoret olivat löytäneet sanat, käytiin niitä läpi. Nuoret tiesivät tarkasti, mitä sanat tarkoittivat ja olivat taitavia tunnistamaan kirjaimet.

”ON – Mikä kirjain? (osoittaa i-kirjainta paperilla)

N2 – Kuus.

N1 – Mitä miksi sinä et tietä mikä se on?

ON – (nauraa) En tiedä mikä se on, tiedätkö sinä mikä se on?

N1 – Se on ii.

ON – Niin on, hyvä.

N1 – Etkö sinä ABC?

ON – Kyllä minäkin osaan aakkoset, halusin vain tietää osaatko sinä.”

Nuoret myös halusivat opetella taivuttamaan sanoja ja osasivatkin sitä jo jonkin verran. Sanoja haluttiin taivuttaa usein omistusmuotoihin, kuten minun pilkkini, sinun pilkkisi, heidän pilkkinsä ja muita vastaavia. Nuoria kiinnosti myös jonkin verran sanojen yhteydet. Kun puhuttiin sanasta lumi, puhuttiin lumen satamisesta, lumen kolaamisesta tai lumiukoista. Nuoret ovat taitavia löytämään sanojen yhteyksiä ja pohtivat niitä paljonkin.

10.2 Ryhmäytyminen

Ryhmäytymisessä haasteeksi muodostuu myös ryhmän koko. Sillä mitä suurempi ryhmä on, sen monimutkaisemmaksi se muuttuu. Suuressa ryhmässä nuoren on entistä vaikeampi tuntea ryhmään kuuluvuutta ja tuntea se mielekkääksi, ja se voi olla turhauttavaa. Suuressa ryhmässä nousee esille myös huomattavasti enemmän kulttuuriin liittyviä kokemuksia. (Kähönen 2009, 63–64.)

Tutkimuksessa nousi esiin vahvasti ryhmäkodin nuorten kielitaito heidän ystävyys-suhteissaan. Ne, jotka puhuvat yhteistä kieltä, viettävät myös aikaa yhdessä. Kun kieli on yhteinen, on mahdollista jakaa asioita sekä keskustella syvällisemmin

omista asioistaan. Eri kieltä puhuvien välillä näkyi toiminnassa muutamia väärinymmärryksiä, mutta vain harvoin. Nuoret ovat oppineet käyttämään paljon elekieltä, mutta suomenkielen käyttö näissä suhteissa on vielä vähäistä.

Toiminnassa näkyi myös selvästi luonteenpiirteiden merkitys ryhmäytymisessä. Samanhenkiset nuoret viihtyivät toistensa seurassa ja olisivat valinneet aina toisensa pareiksi tai tehneet asioita yhdessä. Toisaalta ei kuitenkaan ilmennyt ongelmia, kun ohjatulla toiminnalla nuoret laitettiin toimimaan sellaisen nuoren kanssa, jonka kanssa ei yleensä toimi. Ryhmässä kuitenkin nousi esille vahvasti nuorten omat roolit. Nuorista löytyi vahvoja johtajahahmoja, ryhmän naurattajia sekä hiljaisia muiden myötäilijöitä. Ryhmän vahvat persoonat näkyivät niissä tilanteissa, kun tekemiseen pystyi osallistumaan vain yksi nuori kerrallaan. Silloin he tarvitsivat vahvasti ohjaamista, jotta toiminta pysyi tasapuolisena.

”N4 – Mina haluan anna annna anna. (osoittaa porakonetta)

OM – Eikun seuraava.

ON - Seuraava saa, muutkin saa kokeilla kuin sinä.”

”N4 – Joo minä haluan tämän

ON – Haluatko pilkin?

N4 – Joojoo.”

”OM – Seuraavan vuoro käyttää sahaa.

N13 – Eiei mina mina.

ON – Muutkin saa kokeilla kuin sinä, anna seuraavaksi N2.

N13 – Mina hyva, N2 huono, ei anna.

ON – Kaikki opettelevat, ja jos joku ei osaa, pitää harjoitella.”

Nuorten puheessa ryhmäytyminen nousi esille enemmän toiveena saada suomalaisia ystäviä. Nuoret toimivat paljon keskenään ja ryhmäkodin sisällä kaikilla vaikutti olevan ainakin yksi ystävä, vaikka kaikki eivät toistensa kanssa täysin kom-

munikoi. Nuorten kotoutumisessa erityisen tärkeää olisi kuitenkin saada myös vertaisyhteisöjä Suomesta, jolloin pystyisi oppimaan suomen kieltä mallintamalla muilta ikäisiltään sekä tutustumaan kulttuuriin oman ikäistensä kanssa. Myös hyväksymisen kokemukset olisivat nuorille tärkeitä. Nuoret itse ymmärsivät että olisi tärkeää löytää suomalaisia ystäviä, mutta se ei ole ollut helppoa. Razai (2003, 77) on kirjoittanut kokemuksistaan ystäväystyä suomalaisten kanssa. Hänkin pelkäsi Suomeen tullessaan, ettei saa suomalaisia ystäviä, mutta se ei pitänyt paikkaansa. Hänellä on myös kokemus kahden kulttuurin välissä olemisesta, joka on haastavaa. Omaa kulttuuria tulee arvostaa, sillä muuten jää yksin (Razai 2003, 77).

”N7 – Miksi mina sano moimoi suomalainen sano mene pois?”

ON – Niin, en tiedä. Se ei ole mukavasti tehty. Kun menee sanomaan moi, toinen voisi jutella sinun kanssa eikä sanoa mene pois.

N7 – Miksi koska mina ei nii kaunis ku muu poika..”

10.3 Suomalaiseen kulttuuriin ja luontoon tutustuminen

Liesinen (2010, 139) kuvaa kulttuurin olevan oletusten, merkitysten ja riippuvuussuhteiden monimutkainen verkko. Lisäksi kulttuuri on jotakin, mitä ihmiset luovat vuorovaikutuksessa, kun kulttuurit kohtaavat. Tätä kulttuuria voidaankin kutsua kolmanneksi kulttuuriksi (Pietilä 2013, 51). Erityisesti näiden nuorten kohdalla on kyse useiden kulttuurien kohtaamista sellaisessa ympäristössä, jonka kulttuuri on kaikille osallistujille vieras. Monet tavat ovat erilaisia kuin nuorten lähtömaissa ja -kulttuureissa. Nuoret ovat olleet Suomessa noin neljä kuukautta ja he ovat oppineet ja paljon suomalaisista tavoista. Haasteeksi muodostui tutkimuksessa varsinkin kulttuurien erilainen aikakäsite. Aikataulut myöhästyivät usein, koska nuoret eivät olleet valmiita silloin kun oli sovittu. Onneksi se oli huomioitu jo toimintaa suunniteltaessa. Aikataulun noudattamista harjoiteltiin tarkan kellonajan ilmoittamisella sekä toiminnasta ja sen aloitusajankohdasta muistuttaminen reilusti aikaisemmin. Ajankäytössä ei kuitenkaan tapahtunut selvää muutosta.

Kulttuuriin tutustuminen on haastavaa, mutta oleellista kotoutumisessa. Nuoret tarvitsevat apua kulttuuriin tutustumisessa, koska heillä ei ole tietoa uuden yhteiskunnan toiminnasta ja asioiden merkityksistä (Pietilä 2013, 53). Kulttuuri on moninainen asia, johon voi tutustua nopeasti, mutta sen ymmärtäminen vie enemmän aikaa. Kulttuuriin ja tapoihin tutustuminen, ja niiden oppiminen, on kuitenkin helpompaa nuorille kuin aikuisille. Nuoret oppivat myös uuden kulttuurin ajattelu- ja toimintatavat, sekä koulutusjärjestelmän nopeammin kuin aikuiset (Peltola 2010, 72).

Kulttuuriin liittyy monet asiat, mutta tutkimuksessa nousi esille yhtenä asiana suomalaisten ilmeiden käyttö. Nuoret olettavat aikuisten olevan vihaisia, jos he eivät naura tai hymyile. Heidän oli vaikea ymmärtää, että suomalainen ei välttämättä ole vihainen, vaikka hän ei kokoajan hymyile.

”N7– OM onko vihanen? Miksi?”

ON – Ei OM ole vihainen, miksi niin luulet?”

N7 – Han ihan (näyttää otsaa) ja (osoittaa suuta).

ON – Otsassa ryppyjä ja ei hymyile vai?”

N7 – Niin.

ON – Ei se tarkoita että OM on vihainen, hän odottaa ja miettii. Ei hän ole vihainen.

N7 – Mutta miksi ihan naytaa vihainen, ei hymy.

ON – Totta, suomalaiset eivät aina hymyile, vaikka eivät ole vihaisia.”

Tutkimuksessa nousi esille myös kiinnostus Suomen maantieteelliseen sijaintiin ja Suomen karttaan. Toimintaan oli varattu mukaan Suomi-aiheinen peli, jota voitaisiin pelailla, jos esimerkiksi sääolosuhteet estävät jotakin toimintaa. Peliä pelattiin kuitenkin vain kerran, mutta osallistujat pelasivat sitä mielellään. Pelin aikana keskustelua heräsi siitä, mistä nuoret ovat tulleet ryhmäkotiin ja he näyttivät reittejä Suomen kartan muotoiselta pelialustalta ja lukivat kaupunkien nimiä. Nuoret oppivat myös, mikä on Suomen pääkaupunki. Suomen kartan avulla käytiin läpi ilman-suuntia ja maakuntia. Nuoret halusivat tietää, kuinka pitkä matka minnekin on ja

kuinka eri paikoissa voisi matkustella. Nuoret tiesivät mistä ovat tulleet Suomeen ja osasivat kertoa missä kaupungeissa ovat käyneet. Haastetta tuotti kuitenkin pääkaupunki, josta näillä nuorilla ei ollut tietoa.

”ON - Löydättekö kartalta Suomen pääkaupungin Helsingin?

N1 – Helsingi... (etsii sormella kartalta Helsinkiä)

ON – Niin Helsinki.

(N2 tutkii myös sormen avulla karttaa)

ON – Katsokaapa etelämpää, Helsinki on aika etelässä.

N1 – Haaa, Hel-sin-ki. Ma loysin! (Innoissaan)

10.4 Kielen konfliktit

Tutkimuksen kohderyhmässä puhuttiin useaa eri kieltä. Tutkimuksen aikana kannustettiin nuoria käyttämään keskusteluissa suomen kieltä, mutta huonoin tuloksin. Suomen kielen taito oli nuorilla vielä sen verran heikko, että asioita ei saanut toisten kanssa käytyä läpi suomen kielellä. Ne vähäiset kanssakäymiset, joita nuorilla oli toista kieltä puhuvien kanssa, olivat joskus haasteellisia. Varmaa tietoa ei ole, mutta saattoi olla niin, että kielissä on kuitenkin joitakin yhteneväisyyksiä, mitkä aiheuttivat väärinymmärryksiä. Myös kulttuuriset erot puhettavassa ja äänenpaineissa ja eleissä saattoivat aiheuttaa väärinymmärryksiä.

(N11 ja N2 puhuvat äidinkielineen eri kieliä)

” N11 – Anna.. (Osoittaa johonkin, puhetta omalla kielellä)

N2 – (näyttää hölmistyneeltä, nostaa käsiä)

N11 – (Puhetta omalla kielellä, huiskaisee kädelle ja menee N2 ohi ja hakee ruuveja)”

Toisaalta kielellinen väärinymmärtäminen ei ole aina negatiivista tai aiheuta ongelmia. Nuoret ymmärtävät myös itse kielellisen kommunikoinnin olevan joskus hankalaa eri kieltä puhuvien välillä. Joskus se aiheuttaa myös huvia ryhmässä. Positiivisia vaikutuksia eri kieliryhmien yhdessä ololla on se, että silloin yhteiseksi kieleksi on muodostumassa suomen kieli. Suomen kieltä on ikään kuin pakko käyttää ja sitä kautta se paranee. Kun kieli kehittyy vielä paremmaksi, voivat silloin myös eri äidinkieltä puhuvat nuoret kommunikoida ja tutustua paremmin. Tässä vaiheessa suomen kielellä kommunikointi nuorten välillä on hyvin vähäistä. Suomen kielellä kommunikointiin tulisi kannustaa nuoria enemmän, sillä silloin tapahtuu oppimista. Myös tässä auttaisi vertaisryhmien tuki, jotka omalla mukana olemisellaan ja yhdessä toimimisella voisivat opettaa nuorille suomen kieltä ja sitä kautta nuoret voisivat saada myös rohkeutta harjoitella kieltä.

(N3 ja N16 puhuvat äidinkielenään eri kieliä)

”ON – Hyvä, nyt vuorottelette oikea vasen oikea vasen.

N3 – Oekee nut toine.

N16 – Otota ei ei... (Lisäksi puhetta omalla kielellä)

N3 – (Puhetta omalla kielellä)

(Nuoret kaatuvat tandemsuksilla)

(Naurua)”

10.5 Pelot

Nuoret nostivat esille hyvin rohkeasti omia pelkojaan ja sanoittivat niitä hyvin, jos verrataan heidän muuhun kielitaitoonsa. Nuorilla oli selkeitä visioita siitä, mitä he pelkäävät ja osasivat myös kuvata niitä. Pelot olivat suurimmaksi osaksi aiheettomia, mutta järkeen käypiä. Osa peloista tulee varmasti ihmisen luontaisista vastoista, mutta ne voivat häiritä arkielämää. Kun pelkoja kohdattiin, niistä keskusteltiin ja toimittiin nuorten kanssa niin, että he pääsisivät yli peloistaan. Kun pelkoja

toiminnassa esiintyi, aikuinen oli aina nuoren kanssa, eikä tilannetta jätetty käsittelemättä. Nuoret oppivat ymmärtämään asioita, joita ei kannata pelätä.

”N1 – ... Hei katso susi

ON – Ei ole, mennään katsomaan.

N1 – Tule tule tänne, katso.

ON – Tiedätkö mikä se on? Katso, se on heijastin.

N1 – Kuka on heijastin?

ON – Tuo valo tuolla, se on heijastin.

N8 – Ei ... kummitus!

ON – Ei ole, tule mennään katsomaan.

N1 – Kuka kuka heijastin.

ON – OM vei heijastimen sinne.

N8 – Kummitus minä tietän. (ulvoo)

ON – N8, ei saa pelotella.

N1 – Minä pelkää susi.

ON – Ei tarvitse pelätä, täällä ei ole susia.”

Toisaalta pelkoja ei voitu täysin voittaa, eikä aina turvallinen aikuinen riittänyt viemään pelkoja pois, mutta turvallisen aikuisen kanssa oli helpompi kohdata niitä. Kaikille peloille ei kuitenkaan löytynyt ymmärrettävää syytä ja sellaisia pelkoja on huomattavasti vaikeampi käydä läpi ja voittaa.

”N6 – Minu pelkaa.

ON – Ei tarvitse, täällä on turvallista kävellä.

N6 – Minä pelkaan.”

Myös jokaisen nuoren kulttuuritausta vaikuttaa pelkoon, sillä se muodostaa tulkin-
taa turvallisuudesta sekä sen kokemisesta (Liesinen 2010, 141). Esimerkiksi jos
nuoret eivät ole aikaisemmin nähneet jäässä olevaa vesistöä, on varmasti vaikea
ymmärtää kuinka sen päällä voi yhtäkkiä kävellä.

"N7 – Mitä mitä (osoittaa jäälle)

ON – Vesi on jäässä, sinne voi mennä.

N7- Joo.

N8 – Meri?

ON - Niin siellä voi kävellä, kun se on jäässä.

N4- Ei minä, I will die.

ON - Et kuole, siellä voi kävellä.

OM – On turvallista, jää on kestävä"

Ryhmästä nousi esiin myös heitä, jotka pelkäsivät vahvasti monia asioita. Toisaal-
ta, myös ne, jotka ottavat ryhmässä johtajan roolin ja ovat vahvoja, kertoivat myös
pelkonsa avoimesti, jos sellainen tilanne tuli vastaan. Pelko oli sallittua, eikä sitä
kukaan pilkannut. Nuoret oppivat uusia asioita ja ymmärsivät mitä ei tarvitse pelä-
tä.

10.6 Kehitysehdotukset ja jatkotutkimusaiheet

Ryhmäkotien toimintaan voisi lisätä yhteisöllisyyttä ja ryhmäyttämistä lisäävää toi-
mintaa luonnossa. Nuoret ovat aluksi toisilleen vieraita, mutta he asuvat kuitenkin
yhdessä, joten ryhmäytyminen olisi tärkeää. Luonnon hyödyntäminen toiminnassa
olisi toiminnasta riippuen myös helppoa ja ilmaista. Luontomenetelmistä voisi ke-
hittää juuri alaikäisille yksintulleille turvapaikanhakijoille kokonaisuuden, jossa op-
pisi vielä enemmän suomen kieltä ja kulttuuria. Luontomenetelmiä voi käyttää ku-
ka vaan, eikä siihen tarvitse erityistä koulutusta, joten se olisi hyvä lisä

ryhmäkotien toimintaan. Erityisen tärkeää alaikäisille yksintulleille turvapaikanhakijoille olisi vertaisyhteisöt ja samanikäisiin suomalaisiin nuoriin tutustuminen. Nuoriin tutustumista helpottaisi luonnossa toimiminen sekä ohjattu toiminta. Turvapaikanhakijoille ja suomalaisille nuorille voitaisiin järjestää esimerkiksi retkiä luontoon. Myös puutarhan hoito olisi hyvä toimintamuoto turvapaikanhakijoille ja he voisivat rakentaa oman kasvihuoneen ja viljellä haluamiaan kasveja. Kehitysehdotuksena voisi pohtia myös yhteistyötä esimerkiksi paikallisten 4H-kerhojen ja partiolippukuntien kanssa, joilla voisi olla hyviä ideoita luonnossa toimimiseen ja esimerkiksi viljelyyn.

Tutkimuksen aikana nousi esiin myös mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita. Alaikäisten yksintulleiden turvapaikanhakijoiden parissa olisi tarpeen tehdä tutkimusta, sillä he ovat suhteellisen uusi ja iso ryhmä Suomessa. Tässä tutkimuksessa näkyi kielenoppimisen merkittävyys nuorille. Jatkotutkimuksissa voisi keskittyä kielen oppimisen eri tapoihin, nuorten kokemuksiin kielen oppimisen merkityksestä kotoutumiseen ja kielenoppimisen hyviin käytäntöihin. Myös nuorten kokemuksista ryhmäkodissa asumisesta olisi tarpeen tutkia, jotta toimintaa voidaan kehittää. Nuoret pääsevät myös kouluun, joten olisi hyvä tutkia koulutuksen sisältöä ja sen tuloksellisuutta. Koulutuksen tutkimisella voitaisiin kehittää parempia keinoja opiskella hyvin moninaisen ryhmän kanssa sekä löytää uusia toimintatapoja koulutuksen järjestämiseen turvapaikanhakijoille. Nuoret itse olivat myös kiinnostuneita erilaisista urheilulajeista ja heidän kanssaan voisi toteuttaa erilaisia hankkeita liittyen esimerkiksi Suomessa merkittäviin urheilulajeihin. Tämän kohderyhmän tutkiminen olisi tällä hetkellä erittäin ajankohtaista, sillä he tarvitsevat paljon palveluita, joiden laatua tulisi selvittää. Myös kotoutumiseen liittyviä muita teemoja kannattaisi tutkia.

11 POHDINTA

Opinnäytetyön aihe nousi esille muuttuneiden tilanteiden myötä ja kiinnostus kohderyhmää kohtaan heräsi nopeasti. Myös tarve ja aiheen ajankohtaisuus teki valinnasta mielenkiintoisen. Syksyllä 2015 turvapaikanhakijoiden määrä lisääntyi nopealla tahdilla, joten toimintaa ja tutkimuksen tarvetta oli.

Prosessina opinnäytetyöni eteni vauhdilla, mutta helppoa se ei ollut. Aihe vaihtui syksyllä 2015 muutaman kerran ennen kuin päädyin lopulliseen aiheeseen. Myös valinta tutkimuksen toteuttamiseen oli hankala, enkä tiennyt kuinka lähteä viemään asiaa eteenpäin. Kun sain tehtyä suurimmat päätökset opinnäytetyön linjauksista, eteni tekeminen nopeasti. Tein tutkimuksen toiminnallisen toteutuksen yhdessä toisen opiskelijan kanssa, joka helpotti aineiston kokoon saamista. Lisäksi toiminnan suunnittelu jakautui kahdelle opiskelijalle, mikä helpotti työtä. Itselleni toimintatutkimus oli oikea tapa toimia, sillä sen avulla sai tutustua kohderyhmään ja toimia heidän kanssaan. Myös luonto on itselleni tärkeä asia sekä pitkäaikaisen partioharrastuksen kautta luonnossa toimiminen ja tekeminen olivat tuttuja. Tästä syystä aihetta oli helppo lähestyä. Toiminta osoittautui toimivaksi juuri tälle kohderyhmälle, vaikka tiedossa oli, että yhtenäistä ryhmää on monien asioiden takia hankala saada järjestymään. Onneksi tutkimusryhmään osallistuivat ne nuoret, kenelle uskottiin siitä olevan hyötyä. Toiminnan aikana tapahtui monenlaisia muutoksia nuorissa, esimerkiksi luottamus toiminnan ohjaajiin että toisiin nuoriin kasvoi. Toiminnan kautta oli helpompaa puhua asioista: kun kieltä ei ollut, silloin pelkkä läsnäolo saattoi riittää. Nuoret saivat tarvitsemaansa huomiota, heidät kohdattiin kasvotusten ja heille oli aikaa. Toiminta mahdollisti jokaisen itse päättää haluaako osallistua ja kuinka paljon.

Luottamuksen syntyminen oli kuitenkin tärkeää, jotta asioita voitiin tehdä yhdessä. Luottamuksen synty ei kuitenkaan ole itsestään selvyyttä tällaisen kohderyhmän kanssa toimittaessa, joten siltä osin voisin todeta että tutkimuksen toiminta onnistui erityisen hyvin. Ehkä luottamukseen vaikutti juuri toiminta ulkona ja sen positiiviset vaikutukset, tai toisaalta ehkä se, että ohjaajina toimi sekä mies että nainen. Uskon että myös ohjaajana oleminen ja omat luonteenpiirteet vaikuttavat siihen,

kuinka toinen ihminen luottaa. Lisäksi toiminta pyrittiin pitämään vapaaehtoisena, jolloin heidän, ketkä eivät kokeneet oloaan turvalliseksi, ei tarvinnut osallistua.

Kun tutkimus on toteutettu toimintatutkimuksen ominaisuuksilla ja havainnointia hyväksikäyttäen, ei varsinaisia johtopäätöksiä voida vetää, joita voisi yleistää suureen joukkoon. Tutkimuksessa nousi kuitenkin esille paljolti samoja teemoja kuin teoriassa, varsinkin nuoruuden kehitystehtävät näkyivät nuorten toiminnassa ja toistensa kohtaamisessa. Tutkimuksen kohderyhmä on joukko murrosiässä olevia nuoria, jotka ovat joutuneet kohtaamaan traumaattisia tapahtumia sekä selviytymään monesta asiasta ilman aikuista. Nuoret tarvitsevat kasvaakseen ja kehittyäkseen aikuisen tukea ja ymmärrystä. Useat nuoruudessa tehtävät päätökset ovat sellaisia, joihin nuori kaipaa apua aikuiselta. He tarvitsevat myös huomiota ja hyväksyntää, jota tutkimuksen aikana nuorille pystyttiin tarjoamaan. Tutkimuksen aikana juuri luottamuksen syntyminen tuotti nuorille turvallisuuden tunteita sekä luottoa tulevaisuuteen.

Tutkimukselle oli asetettu tavoitteet ja tutkimuskysymykset, joihin sain tuloksissa näkyvät vastaukset. Tarkempi palautteen keruu olisi varmasti helpottanut aiheen käsittelyä, antanut nuorilta itseltään tarkempia vastauksia, saanut nuoret ajattelemaan kotoutumistaan ja ryhmäytymistään sekä käyttäytymistä toisiaan kohtaan enemmän. Tällä havainnoinnilla kuitenkin saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin, sekä materiaalia opinnäytetyön teemoista. Tutkimus jäi kuitenkin vajaaksi palautteen keruusta, sillä toimintakertojen jälkeinen palaute jäi aika ohueksi. Palaute kerättiin suullisesti ja hymynaamoin, mutta tutkimuksen kannalta syvällisempi ja pohitivampi palaute olisi ollut hyödyllisempi. Tutkimuksen toteutuksesta olisi voinut vielä lisäksi koota myös jonkin hyödynnettävän toteutusmallin, johon nuoret olisivat saaneet itse valita haluamiaan toimintoja. Myös siihen kerätty palaute olisi voinut olla hyödyllinen. Ja kun aihetta on nyt pohtinut pidemmän aikaa, on herännyt paljon ideoita, kuinka erilaisia toimintoja olisi voinut toteuttaa.

Tutkimusprosessi oli todella nopea ja vaikka suunnitteluun panostettiin mahdollisuuksien mukaan, olisi se voinut olla kokonaisuudessaan yhtenäisempi. Toimintakerrat olivat mieluisia, mutta niihinkin olisi voinut toteuttaa vielä täsmällisempiä ryhmäytymiseen liittyviä toimintoja. Jälkeenpäin ajateltuna myös kielen oppimista olisi saanut olla enemmän. Kokonaisuus oli kuitenkin yhtenäinen, miellyttävä to-

teuttaa ja sen avulla tutkimus saatiin toteutettua. Prosessissa oli siis puutteita, mutta myös paljon hyviä puolia.

Koen, että tutkimuksessa erityisesti täyttyivät henkilökohtaiset tavoitteeni, sillä pääsin tutustumaan itselleni lähes täysin uuteen kohderyhmään sekä kehittämään toimintaa, jota ei aiemmin kyseisessä paikassa ole toteutettu. Tämän innoittamana toivon myös ryhmäkodin henkilökunnan jatkavan nuorten kanssa toimintaa luontoa hyödyntäen ja opettavan nuorille vielä lisää luonnossa toimimista. Toivottavasti myös nuorille itselleen jäi tämän jälkeen halu lähteä luontoon ja kokea siellä asioita. Tutkijana koin onnistuneeni, sillä olin moninaisessa roolissa. Toimin toimintakertojen suunnittelijana, ohjaajana, kuvaajana ja havainnoijana. Tämän prosessin kautta pääsi kehittämään omia suunnittelu- ja ohjaustaitojaan erilaisen ryhmän parissa ja toteuttamaan toimintaa, jollaista ei ole ennen toteuttanut. Myös tutkijana toimiminen oli itselleni uutta ja tutkimuksen prosessista opin paljon. Tutkimuksen toteuttaminen oli kokonaisuudessaan uutta, ja siitä sai oppia paljon opinnäytetyöprosessin kautta. Tutkijana jäi varmasti paljon opittavaa, mutta koen että sain tähän työhön koottua sellaisen kokonaisuuden, joka kuvaa hyvin yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita ja luontomenetelmiä. Tutkimusprosessissa sain myös toteutettua onnistuneen kokonaisuuden, josta oli hyötyä muillekin kuin itselleni.

LÄHTEET

- Cantell, M. (toim.) 2000. Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja. Jyväskylä: Allianssi.
- Fazel, M. & Stein, A. 2002. The mental health of refugee children: Community child health, public health, and epidemiology. [Verkkojulkaisu]. UK: University of Oxford. [Viitattu 28.3.2016]. Saatavana: <http://adc.bmj.com/content/87/5/366.full>
- Furman, E. 2015. Luonto kotouttamaan maahanmuuttajia. [Verkkoartikkeli]. Helsinki: Suomen ympäristökeskus. [Viitattu 16.2.2016]. Saatavana: [http://www.syke.fi/fi-FI/SYKE_Info/Viestintaaineistot/Ratkaisujablogi/Eeva_Furman_Luonto_kotouttamaan_maahanmu\(35721\)](http://www.syke.fi/fi-FI/SYKE_Info/Viestintaaineistot/Ratkaisujablogi/Eeva_Furman_Luonto_kotouttamaan_maahanmu(35721))
- Halme, K. & Vataja, A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Heikkilä, E. 2014. Yksintulleet pakolaislapset muuttajina maailmalla – NordURM-verkostossa nostettuja näkökulmia. Teoksessa: E. Heikkilä. 2014. Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen. Turku: Siirtolaisinstituutti. 15–21.
- Heikkinen, H. 2010. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa: H. Heikkinen, E. Rovio & L. Syrjälä. Toiminnasta tietoon: Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura. 16–38.
- Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. 2010. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Kaukko, M. 2014. Ehjempään aikuisuuteen osallistavan kasvatuksen keinoin. Teoksessa: E. Heikkilä. 2014. Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen. Turku: Siirtolaisinstituutti. 103–116.
- Kielitaito. 2016. [Verkkosivusto]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 13.3.]. Saatavana: http://www.migri.fi/suomen_kansalaisuus/kansalaisuuden_hakeminen/edellytykset/kielitaito
- Korhonen, V. & Puukari, S. 2013. Kulttuurisen monimuotoisuuden huomioiminen työyhteisössä. Teoksessa: A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä. Olemme muuttaneet – ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto. 48–62.
- Kotoutuminen. 2015. [Verkkosivusto]. Suomi.fi: Kansalaisten palvelut yhdestä osoitteesta. [Viitattu 6.1.2016]. Saatavana: https://www.suomi.fi/suomifi/suomi/palvelut_aiheittain/maahan-ja_maastamuutto/maahanmuuttajatyo_ja_kotoutuminen/kotoutuminen/index.html

- Kristal-Andersson, B. 2001. Understanding refugees, immigrants and their children – a psychological model. Lund: Studentlitteratur.
- Kunnan kotouttamisohjelma. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Kotouttaminen.fi – Työ ja elinkeinoministeriön palvelu. [Viitattu 18.2.2016]. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavana: http://www.kotouttaminen.fi/kotouttaminen/kotouttaminen/viranomaisten_tehtavat/paikallinen_kotouttamistyo/kunnan_kotouttamisohjelma
- Kuula, A. 1999. Toimintatutkimus: Kenttätyötä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kuusela, P. 2005. Realistinen toimintatutkimus? Toimintatutkimus, työorganisaatiot ja realismi. Helsinki: Työturvallisuuskeskus.
- Kähönen, K. 2009. Keskisuuret ja suuret ryhmät. Teoksessa: H. Lindroos & U. Segercrantz. Yksilöksi ryhmässä. Palmenia-sarja 65. Helsinki: Gaudeamus.
- L30.12.2010/1386. Laki kotoutumisen edistämisestä.
- L439/1999. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta.
- Latomaa, S., Pöyhönen, S., Suni, M. & Tarnanen, M. 2013. Kielikysymykset muuttoliikkeessä. Teoksessa: T. Martikainen, P. Saukkonen & M. Säävälä. Muuttajat: Kansainvälinen muuttoliike ja Suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.
- Liesinen, K. 2010. Inhimillinen turvallisuus ja kulttuurien välinen kuilu. Teoksessa: O. Alm & T. Juntunen (toim.). Inhimillistä turvallisuutta rakentamassa- näkökulmia ja käytännön esimerkkejä. Forssa: Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto KATU. 139–154.
- Luonto hyvinvoinnin lähteenä: Suomalainen Green Care. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. VoiMaa!-hanke. Hämeen Ely-keskus. Valtakunnallinen Maaseudun kehittämishanke. [Viitattu 17.3.2016]. Saatavana: <https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/hankkeet/greencare/voimaa/greencare.pdf>
- Luonto liikuttamaan: Opas ryhmäytymisen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseen luonnossa. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Luonto liikuttamaan-hanke. [Viitattu 24.2.2016]. Saatavana: <http://julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Muut/luontoliikuttamaan.pdf>
- Mannila, S., Messing, V., van den Broek, H-P & Vidra Z. 2010. Immigrants and Ethnic Minorities: European Country Cases and Debates. Helsinki: National institute for health and welfare.
- Menetelmät. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Green Care – Finland. [Viitattu 17.3.2016]. Saatavana: <http://www.gcfinland.fi/Menetelmät?parent=MitaOnGreenCarePaavalikko>

- Metla. 2007. Luonto vaikuttaa myönteisesti ihmisten psyykkiseen hyvinvointiin. [Verkkoartikkeli]. Vantaa: Metla/Viestintä. [Viitattu 24.2.2016]. Saatavana: <http://www.metla.fi/tiedotteet/2007/2007-08-16-luontomatkaillu-loppuraportti.htm>
- Mikkonen, A. 2002. Yksin Suomessa: Ilman huoltajaa tulleiden lasten asema kansainvälisten suositusten valossa. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Mikkonen, A. 2011. Miten tukea Suomeen ilman huoltajaa tulleita turvapaikanhakijalapsia ja –nuoria? Teoksessa: S. Alanko, I. Marttinen & H. Mustonen. Lapsen etu ensin, Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa. Yksintulleet projektin loppujulkaisu. Yhteiset lapsemme – All Our Children Oy. 80–93.
- Miksi opiskelisin suomea tai ruotsia? 2014. [Verkkosivusto]. Infopankki.fi: Suomen kielelläsi. [Viitattu 13.3.2016]. Saatavana: <http://www.infopankki.fi/fi/elama-suomessa/suomen-ja-ruotsin-kieli/miksi-opiskelisin-suomea-tai-ruotsia>
- Moghaddam, R. 2011. Alaikäisten vastaanotto ja lapsen etu sosiaalityöntekijän näkökulmasta. [Verkojulkaisu]. Teoksessa: S. Alanko, I. Marttinen & H. Mustonen. Lapsen etu ensin - Yksintulleet alaikäisen turvapaikanhakijat Suomessa. Helsinki: Yhteiset Lapsemme – All Our Children ry. [Viitattu 18.2.2016]. 104–112. Saatavana: http://www.yhteisetlapsemme.fi/wp-content/uploads/2013/04/lapsen_etu_ensin_web.pdf
- Mukari, A-E. 2015. Luontoliikuntaopas ryhmälle: Nuorten mielenterveyttä edistävä luontoliikuntapaketti. Saatavana: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98110/Luontoliikuntaopas.pdf?sequence=1>
- Mustonen, H. & Alanko, S. 2011. Lapsen etu – projektin puheenvuoro. Teoksessa: S. Alanko, I. Marttinen & H. Mustonen. 2011. Lapsen etu ensin: Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa Yksintulleet projektin loppujulkaisu. Yhteiset Lapsemme – All Our Children Oy. 10–41.
- Mäkisalo-Ropponen, M. 2012. Tavoitteena kotoutuminen – Valtion kotouttamisohjelman 2012–2015 painopistealueita. Teoksessa: Hiltunen, S. 2012. Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu. B:42. 20–29.
- Nuoruuden kehitystehtävät. 2016. [Verkkosivu]. Helsinki: Väestöliitto. [Viitattu 28.2.2016.] Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/nuoruuden_kehitystehtavat/
- Partanen, T. 2014. Miten luontoa voidaan hyödyntää terveystaloudissa? [Verkojulkaisu]. Teoksessa: J-P, Jäppinen, L. Tyrväinen, M. Reinikainen & A. Ojala. Luonto lähelle ja terveydeksi: Ekosysteemipalvelut ja ihmisen terveys Argumenta-hankkeen (2013-2014) tulokset ja toimenpidesuositukset. Helsinki: Suomen ympäristökeskus. Suomen ympäristökeskuksen raportteja, 25/2014. 28-30. [Viitattu 16.2.2016.] Saatavana: file:///C:/Users/Emmi/Downloads/SYKEra_35_2014.pdf
- Peltola, M. 2010. Ulossuljettu keskiluokka?: Maahanmuuttajataustaiset nuoret, perhe ja yhteiskunnallinen asema. Teoksessa: T. Martikainen & L. Haikkola.

- Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 66-84.
- Pietilä, I. 2013. Uuteen kulttuuriin sopeutuminen oppimisprosessina. Teoksessa: V. Korhonen & S. Puukari (toim.). Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Puukari, S & Korhonen, V. 2013. Kulttuurisen monimuotoisuuden huomioiminen työyhteisössä. Teoksessa: A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä (toim.). Olemme muuttaneet – ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto. 32–48.
- Razai, A. 2003. Siskon kanssa Suomeen. Teoksessa: A. Harju. Palasina maailmalla: Turvapaikanhakijoiden kirjoituksia. Helsinki: Suomen Rauhanpuolustajat. 75–79.
- Rynkänen, T. & Pöyhönen, S. 2010. Eri-ikäisinä muuttaneet venäjänkieliset nuoret: Suhde kielen ylläpitämiseen, kielenoppimiseen ja integroitumiseen. Teoksessa: T. Martikainen. & L. Haikkola. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 175–192.
- Salonen, K. 2010. Mielen luonto: Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma. Helsinki: Green Spot.
- Salonen, K. Luonnon hyvinvointivaikutukset. Ei päiväystä. [Verkkoaineisto]. Psykologipalvelut Hyvän MielenTila. [Viitattu 24.2.2016]. Saatavana: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:gL-FN5zKBDwJ:www.fskk.fi/index.php%3Faction%3Ddownload_resource%26id%3D842%26module%3Dresourcesmodule%26src%3D%2540random49b8edd0df0f6+&cd=3&hl=fi&ct=clnk&gl=us
- Schubert, C. 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa: A. Alitolppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä (toim.). Olemme muuttaneet – ja kotoudumme: Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto. 63–78.
- Taskinen, S. 2011. Mikä on yksin tulleiden lasten edun mukaista? [Verkkójulkaisu]. Teoksessa: S. Alanko, I. Marttinen & H. Mustonen. Lapsen etu ensin – Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa. Helsinki: Yhteiset Lapsemme – All Our Children ry. [Viitattu 28.3.2016]. 42–57. Saatavana: http://www.yhteisetlapsemme.fi/wp-content/uploads/2013/04/lapsen_etu_ensin_web.pdf
- Terveyttä ja hyvinvointia luonnosta. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Vantaa: Metsähallitus. [Viitattu 24.2.2016.] Saatavana: <http://www.luontoon.fi/retkeilynabc/terveyttajahyvinvointialuonnosta>
- Teräs, M., Lasonen, J. & Sannino, A. 2010. Maahanmuuttajien lasten siirtymät koulutukseen ja työelämään. Teoksessa: T. Martikainen & L. Haikkola. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 85–109.
- Toiminnassa olevat alaikäisyksiköt. 16.2.2016. [Verkkójulkaisu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 14.3.2016]. Saatavana:

http://www.migri.fi/download/63763_Alaikaisyksikoiden_yhteystietoja_13.1.2015.pdf?2abc4e178637d388

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Turvapaikan hakeminen, 2016. [Verkkosivu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 11.1.2016]. Saatavana: http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen
- Turvapaikanhakijalasten vastaanotto ja edustaja. 2014. [Verkkosivusto]. Pakolaisneuvonta ry. [Viitattu 14.3.2016]. Saatavana: http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=135&lang=suo
- Turvapaikanhakijat. 2016a. Yksintulleet alaikäiset, 1.1.–31.12.2015. [Verkkajulkaisu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 14.3.2016]. Saatavana: http://www.migri.fi/download/64992_Tp-hakijat_alaikaiset_2015.pdf?ebc3207c6746d388
- Turvapaikkahakemuksen jättäminen. 2016. [Verkkosivu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 11.1.2016]. Saatavana: http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/hakemuksen_jattaminen
- Turvapaikkamenettely Suomessa, 2016. [Verkkosivu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 11.1.2016]. Saatavana: <http://www.pakolaisneuvonta.fi/files/Microsoft%20Word%20-%20TURVAPAIKKAMENETTELY%20SUOMESSA.pdf>
- Turvapaikkapäätökset. 2016a. Yksintulleet alaikäiset, 1.1.–31.12.2015. [Verkkajulkaisu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 26.3.2016]. Saatavana: http://www.migri.fi/download/64997_Tp-paatokset_alaikaiset_2015.pdf?b6e601be7b51d388
- Turvapaikkapäätökset. 2016b. Yksintulleet alaikäiset, 1.-31.1.2016. [Verkkajulkaisu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 13.3.2016]. Saatavana: http://www.migri.fi/download/65766_Tp-paatokset_alaikaiset_tammi_2016.pdf?0902427d6746d388
- Tutkimatta jättäminen. 2016. [Verkkosivu]. Maahanmuuttovirasto. [Viitattu 18.3.2016]. Saatavana: http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/turvapaikan_hakeminen/hakemuksen_kasittely/tutkimatta_jattaminen
- Työ- ja elinkeinoministeriö. 1.12.2015. [Verkkosivusto]. Maahanmuuttajien kotouttaminen. [Viitattu 6.1.2016.] Saatavana: https://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen
- Yleisimmin käytetyt termit. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Pakolaisapu. [Viitattu 2.4.2016]. Saatavana: <http://pakolaisapu.fi/pakolaisuus/sanasto/>

LIITTEET

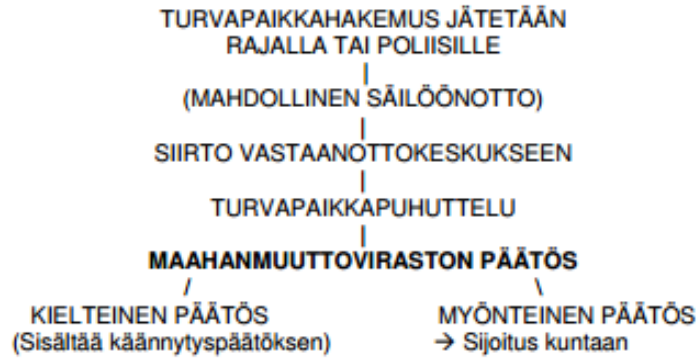
Liite 1. Turvapaikka menettely Suomessa

Liite 2. Turvapaikan hakuprosessi

Liite 3. Turvapaikanhakijan verkosto

Liite 4. Hymynaama-arviointi

Liite 1. Turvapaikka menettely Suomessa

TURVAPAIKKAMENETTELY SUOMESSA

**OIKEUS VALITTAÄ PÄÄTÖKSESTÄ HELSINGIN HALLINTO-OIKEUTEEN
30 VRK:N KULUESSA PÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANNOSTA**
(VALITTAMINEN EI LYKKÄÄ KÄÄNNYTYKSEN TÄYTÄNTÖÖNPANOÄ, JOS HAKEMUS
KÄSITELLÄÄN NOPEUTETUSSA MENETTELYSSÄ, ELLEI HELSINGIN
HALLINTO-OIKEUS ESTÄ TÄYTÄNTÖÖNPANOÄ)

MAAHANMUUTTOVIRASTON
KIELTEISTÄ PÄÄTÖSTÄ
EI MUUTETA JA HAKIJA
KÄÄNNYTTETÄÄN

MAAHANMUUTTOVIRASTON
PÄÄTÖS KUMOTAAN

|

MAAHANMUUTTOVIRASTOLTA
OLESKELULUPA

|

SIJOITUS KUNTAAN

**OIKEUS HAKEA VALITUSLUPAA KORKEIMMÄSTÄ HALLINTO
OIKEUDESTÄ 30 VRK:N KULUESSA PÄÄTÖKSEN TIEDOKSIANNOSTA**
(VALITTAMINEN EI LYKKÄÄ KÄÄNNYTTÄMISTÄ, ELLEI KHO TEE PÄÄTÖSTÄ
TÄYTÄNTÖÖNPANO N KESKEYTTÄMISESTÄ)

VALITUSLUPAA EI MYÖNNETÄ
KIELTEINEN PÄÄTÖS JÄÄ
VOIMAAN

VALITUSLUPA MYÖNNETÄÄN
JA KHO KÄSITTELEE VALITUKSEN

/ \

KIELTEINEN MYÖNTEINEN
PÄÄTÖS PÄÄTÖS

Maahanmuuttovirasto voi valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä, jolla viraston päätös on kumottu tai sitä on muutettu, jos KHO myöntää valitusluvan.

(Turvapaikkamenettely Suomessa, 2016.)

Liite 2. Turvapaikan hakuprosessi

	
<p>1. Voit hakea turvapaikkaa, jos sinulla on perustellusti aihetta pelätä joutuvasi kotimaassasi vainotuksi.</p>	<p>2. Sinun on matkustettava Suomeen, jos haluat hakea Suomesta turvapaikkaa.</p>
	
<p>3. Kun saavut Suomeen, ilmoita mahdollisimman pian rajatarkastusviranomaiselle tai poliisille, että haluat hakea turvapaikkaa.</p>	<p>4. Rajavartiolaitos tai poliisi selvittää aluksi, kuka olet ja miten olet tullut maahan. He kysyvät myös tietoja, joiden perusteella Maahanmuuttovirasto (Migri) päättää käsitelläkö hakemuksesi Suomessa vai ei. Sinulta otetaan sormenjäljet ja sinut valokuvataan.</p>

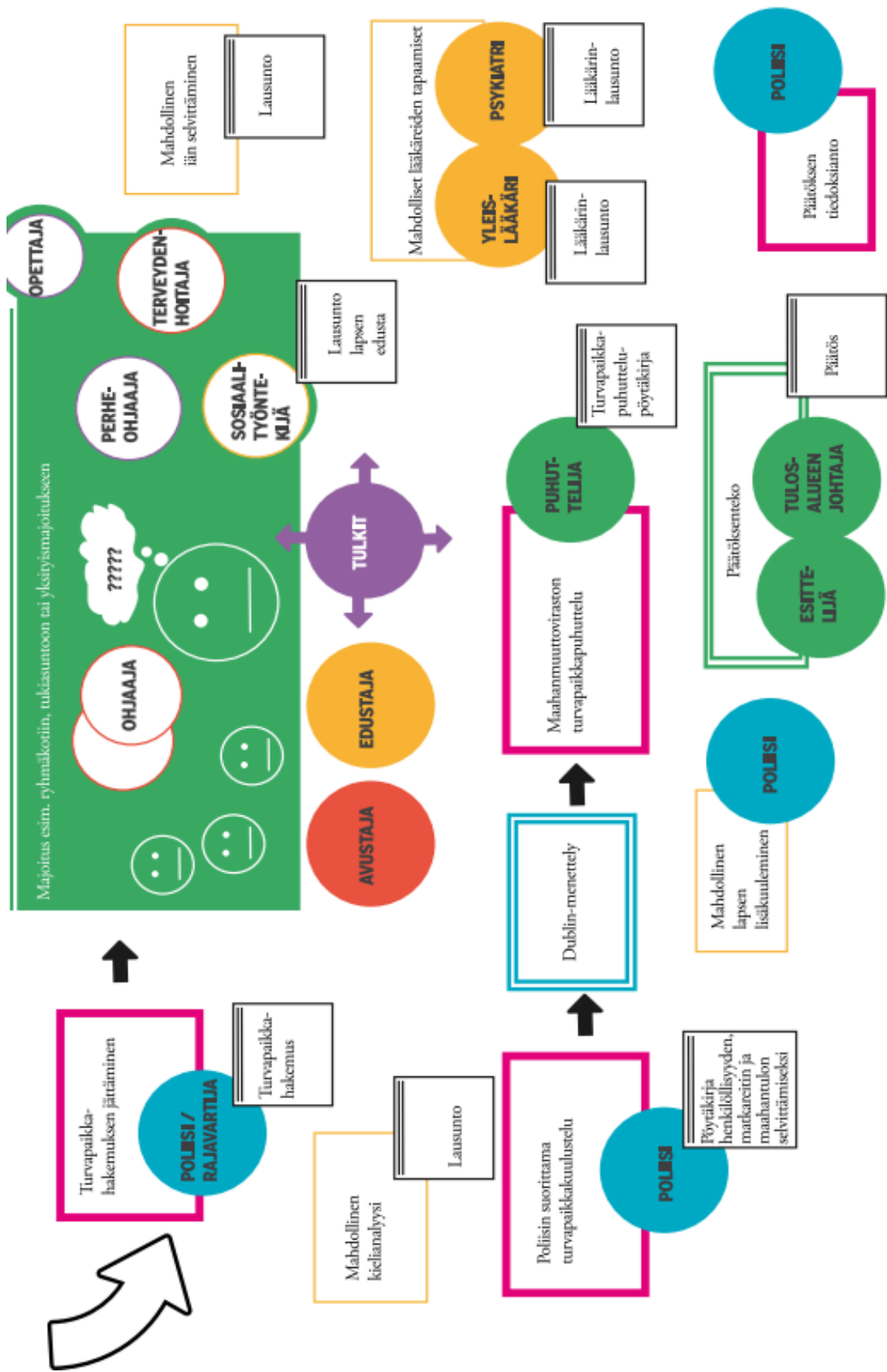
	
<p>5. Sinulle kerrotaan, missä vastaanottokeskuksessa voit asua hakemuksen käsittelyn ajan. Voit myös hankkia oman asunnon.</p>	<p>6. Hakemuksesi siirtyy Maahanmuuttovirastoon (Migri) käsittelyjonoon.</p>
	
<p>7. Migri selvittää aluksi, onko syy jättää hakemuksesi tutkimatta. Syitä ovat esimerkiksi, että sinulla on jo oleskeluoikeus jossakin toisessa turvallisessa maassa tai että jonkin toisen maan pitäisi käsitellä hakemuksesi vastuunmäärittämisesetuksen perusteella.</p>	<p>8. Migri kutsuu sinut haastatteluun, jossa selvitetään, voitko saada Suomesta kansainvälistä suojelua.</p>

	
<p>9. Migri tutkii voidaanko sinulle antaa kansainvälistä suojelua tai myöntää oleskelulupa.</p>	<p>10. Poliisi ilmoittaa sinulle, että päätös on tehty ja kutsuu sinut kuulemaan sen.</p>
	
<p>11. Jos saat kansainvälistä suojelua, sinulle annetaan oleskelulupakortti. Voit sen jälkeen hakea pakolaisen matkustusasiakirjaa tai muukalaispassia.</p>	<p>12. Jos hakemukseesi tehdään kielteinen päätös, voit valittaa päätöksestä hallinto-oikeuteen.</p>
	

<p>13. Jos saat jäädä Suomeen, saat kuntapaikan. Tämä tarkoittaa, että kun joku kunta voi ottaa sinut vastaan, saat sieltä asunnon.</p>	<p>14. Jos et saa jäädä Suomeen, voit hakea vapaaehtoisen paluun ohjelmaan. Vapaaehtoisen paluun kautta voit saada tukea kotiinpaluuseesi.</p>
---	--

(Turvapaikanhakeminen, 2016).

Liite 3. Turvapaikanhakijan verkosto

(Mustonen & Alanko, 2011, 16.)

Liite 4. Hymynaama-arviointi

MITEN TOIMINTA MENI?

